

16.03.2017

ALKOHOLILAIN KOKONAISUUDISTUS YHTEENVETO ESITYSLUONNOSTA KOSKEVISTA LAUSUNNOISTA

1.	Lausuntomenettely.....	2
2.	Lausuntoja koskeva yhteenveto	3
3.	Lausunnonantajat	4
	3.1 Elinkeinotoimijat.....	7
4.	Yhteenveto yleisarvioista.....	9
	4.1 Eduskuntaryhmät	9
	4.2 Ministeriöt	10
	4.3 Muut viranomaiset	10
	4.4 Ahvenanmaan maakunnan hallitus.....	11
	4.5 Kuntasektori	12
	4.6 Asiantuntijaorganisaatiot sekä terveys-/sosiaalipalveluiden ja päihdehaittojen ehkäisyn toimijat	12
	4.7 Ammattiliitot	13
	4.8 Muut intressitahot.....	14
	4.9 Elinkeinotoimijat.....	15
	4.10 Kansainväliset toimijat	17
5.	Vaikutustenarviointia koskeva palaute	18
	5.1 Yleisarvioita	18
	5.2 Elinkeinopoliittiset vaikutukset.....	19
	5.3 Työllisyys- ja työelämävaikutukset.....	19
	5.4 Viranomaisvaikutukset ja viranomaisten resurssitarpeet	19
	5.5 Lapsi- ja perhevaikutukset.....	20
	5.6 Muita puutteita	20
	5.7 Perustuslainmukaisuuden arviointi.....	21
6.	Alkoholilakia täydentävät keinot ja vaihtoehtoiset ehdotukset.....	22
	6.2 Alkoholijuomien verotus	22
	6.2 Vaihtoehtoisia tapoja muuttaa luvanvaraisen vähittäismyyntin sääntelyä	23
	6.3 Kunnan mahdollisuus rajata alueitaan alkoholivapaiksi	24
	6.4 Tieliikenteen turvallisuus.....	25
	6.5 Muut keinot haittojen vähentämiseksi	25
	6.6 Laajempi liberalisointi	28
7.	Yhteenveto keskeisistä pykäläkohtaisista kommentteista	29
	7.1 Lain tarkoitus	29
	7.2 Kotivalmistus ja eräät muut luvanvaraisuuden poikkeukset.....	30
	7.3 Vähittäismyynti	30
	7.4 Alkoholijuomien anniskelu	37
	7.5 Jatkoaika-anniskelu.....	40
	7.6 Henkilökunta, osaaminen ja omavalvonta	45
	7.7 Alkoholijuoman nauttimiskiellot.....	47
	7.8 Alkoholijuomien markkinointi	49
	7.9 Rajat ylittävä etämyynti	53
Liite 1		55

1. Lausuntomenettely

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi julkaistiin 22.11.2016 kohdennettuna sähköpostijakeluna ja Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivulla. Lausuntojen antaminen oli mahdollista kaikille kiinnostuneille. Alkuaan 16.1.2017 saakka varattua lausuntoaikaa pidennettiin kuun loppuun ja Ahvenanmaan maakunnalle on annettu aikaa lausua 1.3.2017 asti.

Enin osa lausunnoista vastaanotettiin sähköpostitse, jokunen kirjeitse. Lausunnot ovat nähtävissä valtioneuvoston hankerekisterissä (valtioneuvosto.fi/hankkeet, hankenumero STM075:00/2011).

Lausunnonantajia oli 130, joukossa muutama usean organisaation yhteinen lausunto. Lausunnonantajat on listattu liitteessä 1. Lisäksi vastaanotettiin 27 lakiesitysluonnokseen kantaa ottavaa kansalaiskirjettä. Lausunnonantajat esitellään toimijaryhmittäin luvussa 3.

Kaksiosaisina lähetetyt lausunnot huomioon ottaen dokumentteja kertyi 160. Sanat tekstiksi muunnettuna lausuntoaineiston laajuus vastaa noin 835 sivua tekstiä (250 sanaa/sivu).

2. Lausuntoja koskeva yhteenveto

Lausuntopyynnössä toivottiin, että näkökannat ja muutosesitykset jaoteltaisiin yleisiin ja vaikutusarviointiin liittyviin sekä luku- ja pykäläkohtaisiin huomioihin. Lisäksi todettiin, että erityisesti taloudellisten ja terveysvaikutusten arviointia hallituksen esityksessä täydennetään lausunnoissa saatujen tietojen ja arvioiden perusteella.

Lausunnot eivät ole yhteismitallisia. Joissakin otetaan kantaa vain yhteen pykälään, toisissa lukuihin. Hyvin suppeissa lausunnoissa ei välttämättä oteta kantaa esitysluonnoksen kokonaisuuteen; toisaalta ainoana sisältönä saattaa olla koko esitysluonnoksen hylkääminen. Osa viranomaisista ja myös muista toimijoista on kommentoinut vain omaa toimialaansa koskevia seikkoja, ottamatta kantaa esitysluonnoksen kokonaisuuteen. Huomattava osa on esittänyt yleisarvion. Luvussa 4 esitetään yhteenveto yleisarvioista osin toimijaryhmäkohtaisena.

Alkoholilain uudistamista koskeva esitysluonnos on pääosin koostettu ryhmittelemällä nykyisen alkoholilain ja sen nojalla annettujen asetusten pääperiaatteet lain tasolle ja purkamalla vanhentuneita normeja. Merkittäviä muutosesityksiä liittyy varsin harvoin pykäliin.

Lakiesitysluonnos sisältää 86 pykälää. Lausunnoissa pykäläkohtaisia kommentteja liittyy 77 pykälään. Näistä suunnilleen joka viidennen kohdalla kommentit ovat lähinnä lakitekniisiä tai oikeudenkäyttöön liittyviä. Yli puolen kohdalla kommentteja on suhteellisen vähän ja harvoilta lausunnonantajilta. Huomattavan paljon kommentteja liittyy 15 pykälään. Kaikissa on kyse sääntelyn purkamisesta tavoilla, joiden mahdollisia vaikutuksia lausunnonantajat pitävät tavoiteltavina tai ei-toivottavina. Luvussa 7 esitetään yhteenveto paria kymmentä pykälää koskevista kommentteista rajattuna lähinnä alkoholijuomien myynnin ja mainonnan sääntelyn purkamisen ja sen vaikutusten kannalta keskeisiin pykäliin, joista on esitetty runsaasti ja usein vastakkaisia kommentteja. Toisiinsa kytkeytyviä pykälä koskevien kommenttien yhteenveto on esitetty aiheittain. Kaikkia yksityiskohtaisia - ja varsinkin teknisiä - muutosehdotuksia ei ole voitu esittää yhteenvedossa.

Pykäläkohtaisten kommenttien yhteydessä mainitaan myös lausunnonantajia tai lausunnonantajaryhmiä. Kommentoijia ei kuitenkaan luetella systemaattisesti, etenkin silloin, kun kommentteja on paljon.

Kommentoijien pykäläkohtaisia lukumääriä arvioitaessa on hyvä muistaa, että osa lausunnonantajista esitti kielteisen arvion koko lakiluonnosesityksestä. Vaikka näissä lausunnoissa ei aina esitetty pykäläkohtaisia kommentteja, pohjautuivat kielteiset arviot tyypillisesti vähittäismyynnin ja anniskelun sääntelyn väljentämisen todennäköisesti kielteisiin seurauksiin.

3. Lausunnonantajat

Lausuntoja saatiin ministeriöiltä ja viranomaisilta, asiantuntijalaitoksilta ja – organisaatioilta, alkoholielinkeinon toimijoilta, terveys- tai sosiaalipalveluiden ja päihdehaittojen ehkäisyn toimijoilta, ammattiliitoilta ja paikallis- ja aluehallinnolta ja muilta intressitahoilta. Muutama lausunto saatiin kansainvälisen tason toimijoilta. Lausunnonantajien jakauma toimijatyypeittäin on esitetty kuviossa 1 ja lausunnonantajia on esitelty toimijatyypeittäin jäljempänä.

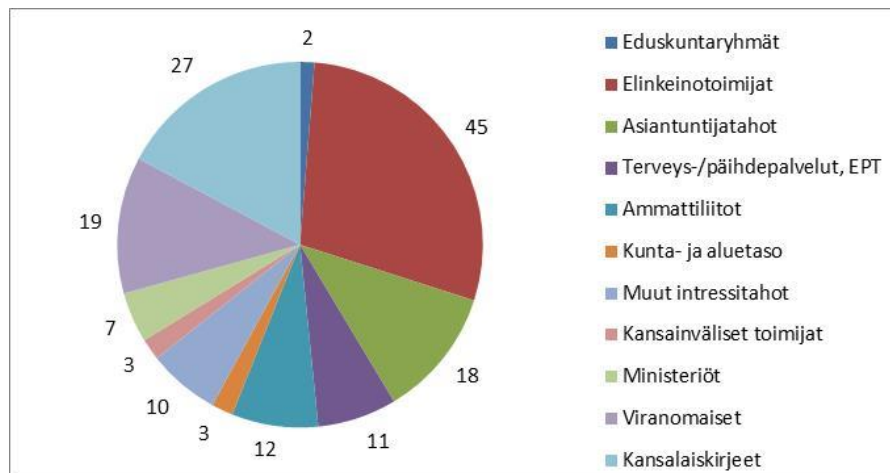
Lausunnot saatiin kuudelta ministeriöltä ja valtioneuvoston kanslialta. Eduskunnan piiristä lausunnot saatiin kokoomuksen ja kristillisdemokraattien eduskuntaryhmiltä. Kuntasektorilta esitysluonnokseen ottivat kantaa Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki. Myös Ahvenanmaan maakunnan hallitus antoi lausunnon.

Suurin lausunnonantajaryhmä (45) muodostuu elinkeinotoimijoista ja seuraavaksi suurin kansalaisista (27), joiden kannanotoista valtaosa koski alkoholijuomien verkkokauppaa. Elinkeinotoimijoiden jakautumista kuvataan tarkemmin jäljempänä. Ammattiliitot (12) muodostavat oman toimijaryhmänsä toimintasektorista riippumatta.

Suuria lausunnonantajaryhmiä ovat myös viranomaiset (19) sekä asiantuntijalaitokset ja asiantuntijaorganisaatiot (18). Asiantuntijaorganisaatioiksi on luettu esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan yhteistyöelimet sekä terveysjärjestöjen valtakunnalliset katto-organisaatiot. Myös EHYT ry on luettu asiantuntijaorganisaatioksi valtakunnallisesti merkittävän asemansa vuoksi. Muut päihdehaittojen ehkäisyyn erikoistuneet järjestöt muodostavat sitä vastoin oman ryhmänsä (11) yhdessä terveys- ja sosiaalipalveluiden tuottajien kanssa.

Kansainvälisinä toimijoina kantaa ottivat sininauhaliikettä edustava International Blue Cross, päihdehaittojen ehkäisemiseksi toimivien järjestöjen pohjoismainen yhteistyöverkosto NordAN (Nordic Alcohol and Drug Policy Network) yhdessä eurooppalaisen Eurocaren (European Alcohol Policy Alliance) kanssa sekä kuuden maan suurlähettiläät yhteisellä kirjeellä.

Kuvio 1. Lakiesitysluonnosta kommentoineet tahot toimijatyypeittäin, lkm.**Eduskuntaryhmät**

- Kokoomuksen eduskuntaryhmä
- Kristillinen eduskuntaryhmä

Ministeriöt

- Oikeusministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Maa- ja metsätalousministeriö
- Sisäministeriö
- Työ- ja elinkeinoministeriö
- Valtiovarainministeriö
- Valtioneuvoston kanslia

Muut viranomaiset

- Valvira
- Aluehallintovirastot
- Ahvenanmaan valtionvirasto
- Poliisihallitus
- Tulli
- Verohallinto: esikunta- ja oikeusyksikkö sekä harmaan talouden selvitysyksikkö
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Terveys- tai sosiaalipalveluiden ja päihdehaittojen ehkäisyn toimijat

- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri
- A-klinikkasäätiö
- Sininauhaliitto, Sininauhasäätiö ja Sininauha Oy
- Ensi- ja turvakotien liitto
- Tukikohta ry
- Tampereen A-Kilta
- Suomen Päihderiippuvaiset
- Ehkäisevän päihdetyön verkosto EPT
- Raittiuden Ystävät
- Suomen ASH

Ammattiliitot

- SAK
- Elintarviketyöläisten liitto
- Palvelualojen ammattiliitto
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto
- STTK

- Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes
- Lapsiasiainvaltuutettu
- Tasa-arvovaltuutettu
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu
- Tietosuojavaltuutettu

Kunta- ja aluetaso

- Kuntaliitto
- Helsingin kaupunki
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Asiantuntijatahot

- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Työterveyslaitos
- Sosiaali- ja terveysalan kattojärjestö SOSTE
- Sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE
- Päihdehuollon yhteistyöryhmä PÄIVYT
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT
- Lääkäriseura Duodecim
- Lastenneurologinen yhdistys
- Suomen Sydänliitto
- Syöpäyhdistys
- Munuais- ja maksaliitto
- Lastensuojelun keskusliitto
- Suomen Mielenterveysseura
- Kehitysvammaliitto
- Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE
- Työturvallisuuskeskus
- Liikenneturva
- Pelastusalan keskusjärjestö SPEK

- Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer
- Akava
- Lääkäriliitto
- Terveystieteiden tutkimuskeskus
- Akavan sairaanhoitajat
- Talentia
- Päihdetyön Talentia

Muut intressitahot

- Kirkkohallitus
- Suomen Vanhempainliitto
- Kuluttajaliitto
- Olutliitto
- Suomen Olutseura
- Olutseura Lukulasit
- Suomen Taksiliitto
- Jääkiekon SM-liiga, Mestis ja Suomen Jääkiekkoliitto
- Ajatuspaja Libera
- Vapaa-ajattelijain liitto

Kansainväliset toimijat

- Kuuden suurlähettilään yhteinen kirje
- International Blue Cross
- NordAN ja Eurocare

Kansalaiskirjeet

27 sähköpostiviestiä

3.1 Elinkeinotoimijat

Elinkeinotoimijoiden ryhmään on luettu alkoholijuomien valmistuksen, myynnin ja anniskelun parissa toimivat organisaatiot ja yritykset sekä muut ensisijaisesti elinkeinotoiminnan näkökulmasta alkoholikentän sääntelyä tarkastelleet organisaatiot. Muiksi toimijoiksi on yllä luettu jääkiekkoalan ja olutseuratoiminnan edustajat siitä huolimatta että niidenkin alkoholijuomien valmistukseen, myyntiin tai anniskeluun liittyvät kommentit painottuvat elinkeinonäkökulmaan.

Suurimman ryhmän elinkeinotoimijoiden joukossa muodostavat vähittäis- ja tukkukaupan toimijat (13), joihin on luettu myös Alko Oy. Ryhmä ei kuitenkaan edusta yksinomaan kaupan intressejä: esimerkiksi Alkoholijuomakauppayhdistykseen kuuluu myös alkoholijuomien valmistajia ja esimerkiksi SOK toimii alkoholijuomien vähittäismyynnin lisäksi tuonnissa ja anniskelussa.

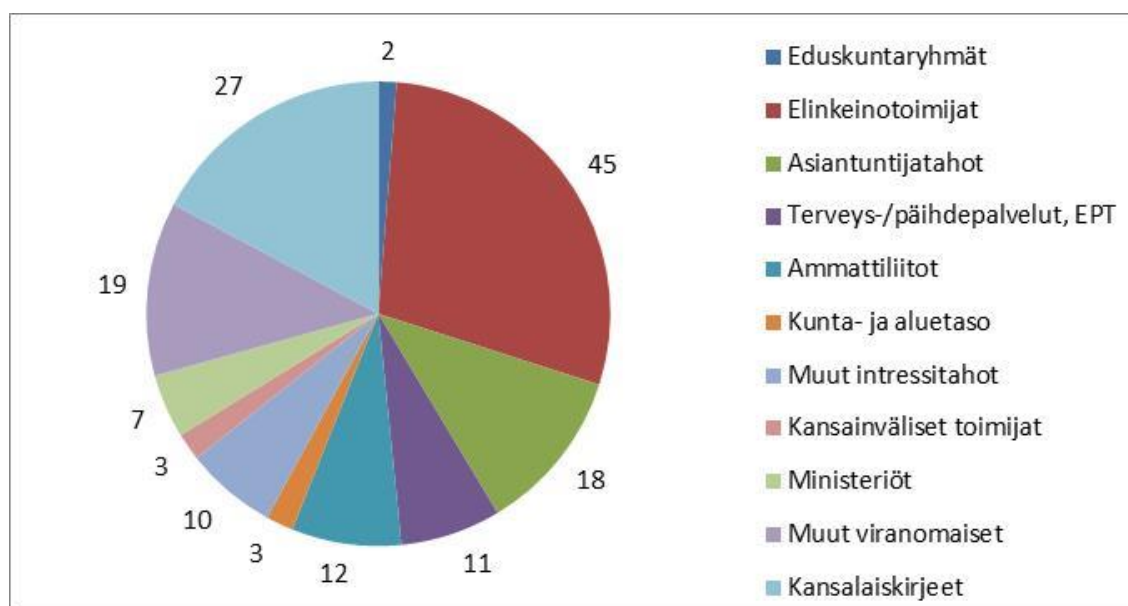
Ravintolapalveluiden ryhmään on luettu kolme organisaatiota: alan etujärjestö MaRa, ravintola- ja anniskelualan ammattilehdet (Aromi ja Shaker) sekä maaseutumatkailua edistävä yhdistys Lomailaidun. Finavia kommentoi lähinnä alkoholijuomien myyntiä ja Suomen Varustamot anniskelua, mutta ulkomaanmatkustajien palveluina nämä kaksi on luettu ryhmään ”muut”.

Lähes puolet elinkeinoelämän näkökulmaa edustavista lausunnonantajista toimii alkoholijuomien valmistuksen parissa. Valmistuksen toimijat on jaoteltu olutsektorin (9), viinisektorin (3) ja väkevien alkoholijuomien tuotantoa sisältävän laaja-alaisen alkoholijuomien valmistuksen (7) alaryhmiin. Valmistajien lisäksi samaan ryhmään on luettu olut- ja viinisektorin tuotteita esittelevät erikoislehdet (OlutPOSTI, Viinilehti) sekä tapahtumajärjestäjä (Olutmedia).

Väkiviinasektorin muodostavat alkoholin teollisen käytön toimijat (4), jotka kommentoivat väkiviinan maahantuontia (15 §) ja denaturoitua alkoholia (51–52 §) koskevia pykäläiä.

Toimijatyypit on esitetty kuviossa 2 ja lausunnonantajia on esitelty toimijatyypeittäin jäljempänä.

Kuvio 2. Lakiesitysluonnosta kommentoineet elinkeinotoimijat toimijatyypeittäin, lkm.

Vähittäis- ja tukkukauppa

- Kaupan liitto
- Päivittäistavarakauppayhdistys
- Alkoholijuomakauppayhdistys
- SOK
- K-Citymarket-ketju, K-supermarket-ketju, K-Market-ketju, K-kauppiasliitto
- Lidl
- Minimani Yhtiöt
- Bensinikauppioiden ja Liikennepalvelu-alojen liitto
- Öljy- ja biopolttoaineala
- Alko

Ravintolatoiminta

- Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa
- Aromi- ja Shaker -lehdet
- Lomalaidun ry

Muut

- Elinkeinoelämän Keskusliitto
- Suomen yrittäjät
- Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto
- Finavia
- Suomen varustamot
- Finpro

Olutsektori

- Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto
- Hartwall
- Sinebrychoff
- Pienpanimoliitto
- MHB Breweries
- Panimo Honkavuori
- Rakuuna Olut ja Lammin Sahti
- Olutmedia
- Olutposti

Viinisektori

- Suomen Viiniryttäjät
- Viinilehti
- Kuura Cider

Laaja-alainen alkoholijuomien valmistus

- Elintarviketeollisuusliitto
- Alkoholijuomateollisuus
- Altia
- Pernod Ricard
- Lignell & Piispanen
- Pientislaamoliitto
- Kyrö Distillery

Väkiviinasektori

- Etanolateollisuusyhdistys
- Teknokemian yhdistys
- Teknisen kaupan liitto
- Berner

4. Yhteenveto yleisarvioista

Yhteenveto yleisarvioista esitetään osin toimijaryhmittäin. Lausunnot eivät ole yhteismitallisia. Joissakin otetaan kantaa vain yhteen pykälään, toisissa lukuisiin. Hyvin suppeissa lausunnoissa ei välttämättä oteta kantaa esitysluonnoksen kokonaisuuteen; toisaalta ainoana sisältönä saattaa olla koko esitysluonnoksen hylkääminen. Osa viranomaisista ja myös muista toimijoista on kommentoinut vain omaa toimialaansa koskevia seikkoja, ottamatta kantaa esitysluonnoksen kokonaisuuteen. Huomattava osa on esittänyt yleisarvion.

Yleisarvioihin, joiden mukaan koko esitysluonnos olisi hylättävä tai valmisteltava uudelleen, saat-
taa liittyä myös pykäläkohtaisia kommentteja, jotka on otettu huomioon yllä esitetystä yhteenvedossa. Myös ilman pykäläkohtaisia kommentteja esitettyjen yleisarvioiden aiheena ovat usein samojen pykälien todennäköisesti alkoholinkäyttöä ja haittoja lisäävät vaikutukset.

Lausunnot eivät aivan yksiselitteisesti jakaudu lakiesitysluonnosta kannattaviin ja vastustaviin. Osa lausunnonantajista ei ole ottanut kantaa kokonaisuuteen. Valtioneuvoston kanslialla ei ollut luonnokseen lainkaan kommentteja. Poliisihallitus, Tulli, Verohallinto, Evira, Tietosuojavaltuutettu ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittivät omaan tehtäväkenttäänsä liittyviä, pääosin pykäläkohtaisia huomioita. Omaan toimialaansa liittyviin yksityiskohtiin keskittyi lausunnossaan myös 12 elinkeinotoimijaa (esim. Finavia, Suomen Varustamot, Finpro, väkiviinasektorin toimijat) ja kaksi muuta toimijaa (Jääkiekkoliitto kumppaneineen ja Vapaa-ajattelijain liitto). Kansalaiskirjeissä, joita oli kaikkiaan 27, kommentoitiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhtä ainoaa pykälää.

Muut runsaan sadan lausunnonantajan yleisarviot jakautuvat siten, että esitysluonnokseen kielteisesti suhtautuvia on hieman enemmän kuin kannattavia. Kielteisten lausuntojen pohjana on tyypillisesti huoli haitallisista vaikutuksista kansanterveyteen ja turvallisuuteen. Sääntelyn selkeyttäminen ja vanhentuneen sääntelyn purkaminen mainitaan kuitenkin usein myönteisenä ja hyväksyttävänä. Esitysluonnosta kannattavien elinkeinotoimijoidenkaan arviot eivät ole yksinomaan myönteisiä. Osa näkee sääntelyn purkamisen jäävän esitysluonnoksessa liian vähäiseksi tai kohtelevan elinkeinotoimijoita eriarvoisesti. Seuraavassa esitetään yhteenveto yleisarvioista toimijaryhmittäin.

4.1 Eduskuntaryhmät

Kokoomuksen eduskuntaryhmä piti esitystä lakiuudistukseksi maltillisena ja tasapainoisena kokonaisuutena. Avaamalla hieman lisämahdollisuuksia kotimaiselle juomanvalmistukselle, kaupalle, ravintolatoiminnalle, kuljetusalalle ja alkutuotannolle sekä matkailulle voidaan edistää työtä, kasvua ja yritteliäisyyttä sekä kasvattaa verotuottoja.

Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän näkemyksen mukaan ehdotettu lakiesitys tulisi perua sosiaali- ja terveystieteiden sekä turvallisuushaittojen vuoksi ja lasten suojelemiseksi. Esityksen

nähtiin palvelevan elinkeinoelämän tarpeita ja vievän Suomen alkoholipolitiikkaa pois päin pohjoismaisesta perinteestä.

4.2 Ministeriöt

Työ- ja elinkeinoministeriö kannatti elinkeinopoliittisten tavoitteiden painoarvon lisäämistä muiden tavoitteiden rinnalla. Anniskelua ja alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevat ehdotukset keventäisivät sääntelyä ja vaikuttaisivat myönteisesti ravintola-alan ja kaupan kilpailuun.

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan alkoholikeskustelussa tulisi asettaa tavoitteeksi alkoholin kulutuksesta aiheutuvien haittojen minimoiminen, toimivat markkinat ja tasapainoinen dialogi alan sisällä sekä suhteessa yhteiskuntaan, myös media huomioiden.

Valtiovarainministeriö totesi, että esitetyt muutokset pääasiassa keventävät sääntelyä. Esitettyjen muutosten toteutumisen jälkeenkin Suomessa olisivat käytössä Maailman terveysjärjestön, OECD:n ja tiedeyhteisön suosittelemat keinot alkoholihaittojen vähentämiseksi.

Oikeusministeriö ei ottanut kantaa alkoholilakiuudistuksen poliittisiin lähtökohtiin mutta totesi, että ehdotetun sääntelyn on vaikea katsoa vastaavan uudistuksen pääasialliseen tavoitteeseen alkoholihaittojen vähentämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö totesi, että mikäli tavoitteena on lasten ja nuorten terveyden ja elinolojen edistäminen, uudistuksessa ei tule lähteä alkoholin saatavuuden lisäämisestä.

Sisäministeriön poliisiosasto totesi, että luonnoksessa esitetyt muutokset toisaalta purkavat normeja, toisaalta lisäävät alkoholihaittoja ja poliisin tehtäviä siinä määrin, että poliisi ei niistä selviä ilman lisäresursointia.

4.3 Muut viranomaiset

Yleisarvion esittäneistä viranomaisista Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannatti erityisesti elinkeinopoliittisten tavoitteiden tuomista aikaisempaa painavammin sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden rinnalle.

Valviran, aluehallintovirastojen, Ahvenanmaan valtionviraston, Tukesin, lapsiasiainvaltuutetun ja tasa-arvovaltuutetun kanta uudistusesitykseen oli kielteinen.

Tukes totesi, että jos tavoitteena on minimoida alkoholin haittoja, ei vähittäismyyntin yksinoikeuden muuttaminen esitetyllä tavalla ole perusteltua. Muutoksella ei saavuteta fiskaalisia tai elinkeinopoliittisia hyötyjä. Työllisyysvaikutukset näkyvät vain sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin lisääntyvänä työtaakkana. Turvallisuusviranomaisten työ tapaturmien ja kuolemien vähentämiseksi vaikeutuu kun lisääntynyt alkoholijuomien saatavuus luo olosuhteita, joissa riskit kasvavat.

Lapsiasiainvaltuutettu totesi, että esitysluonnoksessa alkoholilain tarkoitus, uudistuksen tavoitteet ja valittu toteuttamistapa eivät ole toisiaan tukevia vaan ennemminkin toisensa poissulkevia. Vaikka esityksellä olisi positiivisia vaikutuksia päivittäistavarakaupan ja alkoholin valmistajien näkökul-

masta, olisi uudistuksen eteenpäin vieminen arveluttavaa ja lyhytnäköistä. Lapsiasiainvaltuutettu piti erityisen huolestuttavana nuorten alkoholinkäytön lisääntymisen riskiä ja muistutti, että Suomi on sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti ottamaan lapsia koskevissa toimissa huomioon ensisijaisesti lapsen edun.

Myös tasa-arvovaltuutettu kiinnitti huomiota ehdotettujen muutosten ja alkoholilain tavoitteiden väliseen ristiriitaan ja ilmaisi huolensa lainsäädännöstä, joka tulee ennalta tiedetyllä tavalla vaikuttamaan tavoitteisiinsa nähden vastakkaisella tavalla.

Valvira ja aluehallintovirastot totesivat niin ikään että osa ehdotetuista muutoksista ei edistä lain tavoitteita, on ristiriidassa hallitusohjelman terveyden ja hyvinvoinnin edistämistavoitteiden sekä WHO:n alkoholihaittojen vähentämistavoitteiden kanssa ja vie Suomen alkoholipolitiikkaa naapurimaista poikkeavaan suuntaan. Toivottuja elinkeinovaikutuksia enemmän ehdotetut muutokset vaikuttavat kielteisesti kansanterveyteen ja kärjistävät väestön hyvinvointieroja. Tämä vaikeuttaa viranomaisen tehtäviin kuuluvaa ehkäisevää päihdetyötä entisestään. Ahvenanmaan valtionvirasto totesi, että lakiuudistusta ei tulisi toteuttaa, koska haitat selvästi ylittävät hyödyt.

4.4 Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Ahvenanmaan maakunnan hallitus esitti lakiesitysluonnoksesta jyrkän kielteisen lausunnon. Muutosehdotukset ovat suurelta osin ristiriidassa Ahvenanmaan itsehallinnon kanssa ja vaikeuttavat hallituksen mahdollisuutta toteuttaa maakunnan erityisolosuhteet huomioon ottavaa kansanterveyttä tehokkaasti edistävää ja paikallisen elinkeinoelämän tarpeet huomioon ottavaa alkoholipolitiikkaa. Erityisen hankalia ovat anniskelun sääntelyä koskevat muutosehdotukset. Anniskeluasiat kuuluvat maakunnan itsehallinnon piiriin mutta vähittäismyyntissä sovelletaan valtakunnallista sääntelyä. Myös viranomaisvastuut jakautuvat. Ehdotus vähittäismyyntiluvan myöntämisestä anniskeluluvan haltijoille ei ole tähän sovitettavissa.¹

Alkoholijuomien enimmäispitoisuuden nostaminen luvanvaraisessa vähittäismyyntissä ja juomasekoitusten valmistustaparajoituksesta luopuminen lisäisi terveyshaittoja maakunnassa, jossa alkoholijuomat ovat muutenkin helpommin saatavissa kuin mannermaalla, ja aiheuttaisi kustannuksia terveydenhuollossa. Maakunnan hallituksella ei kuitenkaan olisi mahdollisuutta lieventää vaikutuksia verotuksen tai lisäsääntelyn avulla. Alkoholilakiuudistuksen kielteisten seurausten vuoksi Ahvenanmaan maakunnan hallitus esitti, että vastuu alkoholilainsäädännöstä voitaisiin siirtää maakunnalle vireillä olevan itsehallintolain uudistamisen yhteydessä.

¹ Pykäläkohtaisia kommentteja yhteen vetävässä luvussa 7 Ahvenanmaan maakunnan kommentit on anniskelun osalta jätetty huomiotta, koska anniskeluasiat kuuluvat maakunnan itsehallinnon piiriin.

4.5 Kuntasektori

Kumpikaan kuntasektorin lausunnonantajista – Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki – ei kannattanut lakiesitysluonnosta. Kuntaliitto totesi, että ehdotetut muutokset ja niiden vaikutukset ovat ristiriidassa lain tarkoituksen kanssa, ja kiinnitti huomiota tupakkalain muutoksissa omaksuttuun linjaan, jonka kautta on saavutettu positiivisia yhteiskunnallisia, kansanterveydellisiä ja julkisen talouden kustannuksia hillitseviä vaikutuksia.

4.6 Asiantuntijaorganisaatiot sekä terveys-/sosiaalipalveluiden ja päihdehaittojen ehkäisytoimijat

Lausuntoja antaneista asiantuntijaorganisaatioista (18) sekä terveys- tai sosiaalipalvelujen tuottajista ja päihdehaittojen ehkäisyyn erikoistuneista järjestöistä (11) yksikään ei kannattanut lakiesitysluonnosta. Lausunnoissa tuotiin esiin muun muassa seuraavia näkemyksiä:

- Lakiesityksen sisältö on keskeisiltä osin ristiriidassa tarkoituspöytäkirjan kanssa.
- Alkoholi on todennäköisesti merkittävin yksittäinen terveyden ja hyvinvoinnin riskitekijä Suomessa
- Alkoholihaittoja ei voi ehkäistä lisäämällä väestön alkoholinkulutusta.
- Sosiaali- ja terveysnäkökohdat, julkisen talouden edut ja elinkeinoelämän yleinen intressi huolehtia työvoiman työkyvystä ja riittävydestä tulee nostaa korkeammalle sijalle kuin vähittäismyyjien ja panimoalan intressit.
- Esitys on ristiriidassa perustuslain 19 §:n kanssa, hallitusohjelman sosiaali- ja terveystieteiden tavoitteiden kanssa sekä sote-uudistukseen liittyvien säästötavoitteiden kanssa.
- Esitys on ristiriidassa Maailman terveysjärjestön kansansairauksien vähentämistavoitteen kanssa.
- Esitys yksityistää hyödyt alkoholielinkeinolle ja ulkoistaa kustannukset julkisen sektorin kannettavaksi. Kun huomioidaan haittakustannusten lisääntyminen, kokonaissaldo kansantaloudelle muodostuu negatiiviseksi ja kestävyysvajeen umpeen kurominen vaikeutuu.
- Lisääntynyt alkoholin käyttö ja haitat koskevat laajempaa joukkoa kuin alkoholia runsaasti käyttävät.
- Vaikutukset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ovat kielteisiä. Erityisen haitallisia ja pitkäkestoisia ovat vanhempien alkoholiongelmien vaikutukset lapsiin.
- Vaikutukset ovat haitallisia väestön mielenterveyden kannalta, myös ylisukupolvisesti.

- Alkoholin saatavuuden lisääminen kasvattaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Lisää haittoja erityisesti miesten joukossa. Lisää heikoimmassa asemassa olevien sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ja ylläpitää syrjäytymiskehitystä.
- Alkoholin saatavuuden lisääminen vaikuttaa kielteisesti työhön osallistumiseen, työkykyyn, tuottavuuteen, työhyvinvointiin ja -turvallisuuteen.
- Henkilökohtaisen vapauden ja vastuun painottaminen ei ole paikallaan tilanteessa, jossa alkoholinkäyttö on tärkein yksittäinen aikuisväestön terveyttä heikentävä riskitekijä ja väestön itseohjaus ja vastuunotto suhteessa omaan terveyteensä on jo nykyisellään riittämätöntä.

Muutama lausunnonantaja kiinnitti huomiota siihen, että ehdotettu alkoholilakiuudistus tehtäisiin tietoisena sen kansanterveyttä vaarantavista seurauksista. Vaikka yhteiskunnalliset vaikutukset tulisivat esiin vasta viiveellä, vastuussa seurauksista olisivat nykyiset päätöksentekijät.

Lastensuojelun Keskusliitto, SOSTE, A-klinikkasäätiö ja Tampereen A-kilta esittivät, että ehdotuksesta alkoholilain kokonaisuudistukseksi luovuttaisiin ja laki uudistettaisiin siten, ettei alkoholista aiheutuvia haittoja ja kustannuksia lisätä.

Lääkäriseura Duodecim kannatti esitysluonnoksessa esitetyistä uudistuksen toteuttamisvaihtoehdoista sitä, jossa säilytettäisiin nykyiset alkoholilainsäädännön periaatteet pyrkien samalla siirtämään kulutusta anniskelupaikkoihin. Tällaisessa vaihtoehdossa alkoholin kokonaiskulutus ja haitat eivät todennäköisesti lisääntyisi, mutta edellytykset alkoholikulttuurin muuttumiselle vähemmän haitalliseksi ajan myötä saattaisivat parantua.

4.7 Ammattiliitot

Lausuntoja antaneista ammattiliitoista lakiesitysluonnosta kannatti vain Elintarviketyöläisten liitto, joka arvioi muutosten vaikuttavan myönteisesti panimoalan työllisyyteen. Kielteisesti esitysluonnokseen suhtautuivat SAK, Palvelualojen ammattiliitto, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto, STTK, lähi- ja perushoitajaliitto SuPer, Akava, Lääkäriliitto, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Akavan sairaanhoitajat, Talentia ja Päihdetyön Talentia. Lausunnoissa todettiin muun muassa seuraavaa:

- Esitysluonnoksessa painottuu elinkeinotoiminnan tukeminen kansanterveyden kustannuksella.
- Työllisyysvaikutukset jäisivät ehdotetuilla muutoksilla kuitenkin vaatimattomiksi.
- Alkoholiuomien saatavuuden lisääminen heikentää väestön terveyttä ja hyvinvointia ja lisää terveyseroja. Haittavaikutusten korjaaminen sosiaali- ja terveyspalveluilla aiheuttaa kustannuksia ja suuntaa käytettävissä olevia resursseja pois muista palveluista.
- Muutosesitys on ristiriidassa hallituksen terveyden ja hyvinvoinnin edistämishankkeen, lapsi- ja perhepalveluiden muutokseen tähtäävän hankkeen ja sote-uudistuksen kanssa. Mikäli

esitetyt muutokset toteutuvat, hyvinvointi- ja terveyserot kasvavat riippumatta siitä, millainen palvelujärjestelmä maahan rakennetaan.

- Alkoholin saatavuuden merkittävä lisääminen heijastuu työpaikoille työpanoksen ja tuotannon menetyksinä ja muina haittoina, joiden kustannukset tulevat työnantajan maksettaviksi.
- Esitys on ristiriidassa sen kanssa, että Suomi on sitoutunut Maailman terveysjärjestön ja YK:n huippukokouksen tavoitteisiin kansansairauksien vähentämiseksi sekä Agenda 2030:n mukaisesti takaamaan kaiken ikäisille terveellisen elämän ja hyvinvoinnin muun muassa tehostamalla alkoholin haitallisen käytön ehkäisemistä ja hoitoa.

Suomen Lääkäriliitto piti suunniteltua uudistusta terveyden näkökulmasta epäonnistuneena ja toivoi hallituksen harkitsevan toteuttamisvaihtoehtoja. Luonnoksessa esitetyistä toteuttamisvaihtoehtoista Lääkäriliitto piti valittua parempina kahta ensimmäistä: alkoholin kulutuksen vähentämistä esimerkiksi alentamalla juomien alkoholipitoisuutta vähittäismyynnissä tai toissijaisesti suuntaamalla kulutuskysyntää ravintola-alalle.

4.8 Muut intressitahot

Muiden intressitahojen näkemykset jakautuivat kielteisiin, kannattaviin ja osittain kannattaviin.

Esitysluonnoksessa mainituista toteuttamisvaihtoehtoista Kirkkohallitus piti sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden kannalta parhaana ja tehokkaimpana keinona luvanvaraisessa vähittäismyynnissä myytävien alkoholijuomien alkoholipitoisuuden alentamista 3,5 tilavuusprosenttiin. Toinen hyväksyttävissä oleva vaihtoehto säilyttäisi nykyiset alkoholilainsäädännön periaatteet pyrkien samalla siirtämään alkoholin kulutusta anniskelun suuntaan. Kirkkohallitus ei pitänyt alkoholiliikkeen toimintaedellytysten heikentymistä tai arviota kansalaisten näkemyksistä yhteiskuntaeettisesti riittävänä perusteluna parhaan vaihtoehdon hylkäämiselle.

Vanhempainliitto painotti lasten ja nuorten suojelun tärkeyttä ja muistutti, että Lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että Suomi tehostaa toimiaan nuorten alkoholin käytön vähentämiseksi. Alkoholin saatavuuden lisääminen esitetyllä tavalla lisäisi haittoja perheissä sekä lasten ja nuorten keskuudessa ja kasvattaisi hyvinvointi- ja terveyseroja.

Taksiliitto kannatti lausunnossaan sääntelyn selkeyttämistä ja elinkeinotoimijoiden oman vastuun korostamista omavalvonnan käyttöön ottamisella mutta esitti huolensa uudistuksen vaikutuksista liikenneturvallisuuteen. Taksiliitto totesi ehdotettujen muutosten olevan ristiriidassa Valtioneuvoston tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi antaman periaatepäätöksen kanssa, jossa yhtenä tavoitteena on rattijuopumusten vähentäminen.

Suomen Olutseura ja Olutseura Lukulasit pitivät ehdotettuja muutoksia myönteisinä oluenkuluttajien ja olutharrastajien kannalta. Muutoksia ei kuitenkaan pidetty riittävinä ja niiden nähtiin etenevän suurten panimoiden ehdoilla.

Kuluttajaliitto korosti tarvetta löytää tasapaino haittojen ehkäisyn ja alkoholin kohtuukäyttäjien oikeuksien välillä. Kuluttajaliitto kannatti ravintola-anniskeluun liittyvän sääntelyn vapauttamista mutta painotti sen edellytyksenä valvonnan tehostamista. Olutliitto arvioi esitysluonnoksen pikemmin lisäävän kuin vähentävän sääntelyä.

Ajatuspaja Libera näki esitysluonnokseen sisältyvän hyviä elementtejä, mutta piti ehdotettuja uudistuksia liian pieninä, jotta luonnosta voisi kutsua alkoholilainsäädännön kokonaisuudistukseksi. Alkoholipolitiikan perusrakenne säilyisi entisellään ja jotkut ehdotetut muutokset ovat pikemmin taka-askeleita.

4.9 Elinkeinotoimijat

Alko on ainoa elinkeinotoimijaksi luettu lausunnonantaja, jonka kanta esitysluonnokseen on kielteinen: esitysluonnos on hallituksen terveyden ja hyvinvoinnin edistämistavoitteen ja eriarvoisuuden vähentämistavoitteen vastainen, ja sen toteutuminen vaikuttaisi kielteisesti tuottavuuteen ja Suomen kilpailukykyyn. Alko totesi, että perustuslain edellyttämien riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden takaaminen voi olla haaste tilanteessa, jossa alkoholin myyntiä liberalisoidaan merkittävästi, ja esitti, että hallituksen esityksestä tulisi erityisesti näiden näkökohtien osalta pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Muut elinkeinotoimijat eivät pitäneet vakavia kielteisiä kansanterveysvaikutuksia todennäköisinä. Esitettyjen muutosten arvioitiin lisäävän kokonaiskulutusta vain vähän ja edesauttavan haittojen vähentämistä siirtämällä alkoholin kulutusta väkevämmistä tuotteista miedompiin.

Elinkeinoelämän keskusliitto arvioi, että esitysluonnoksessa on löydetty tasapaino alkoholihaittojen hallitsemisen ja elinkeinotoiminnan kehittämisen välillä. Sääntelyä korvataan kehittämällä omavalvontaa ja toiminnan vastuullisuutta. Samalla vähennetään kilpailua rajoittavia ja vääristäviä tekijöitä.

Samaan tapaan maltillisena alkoholipolitiikan liberalisointina ja tasapainoisena kokonaisuutena esitysluonnosta pitivät myös Päivittäistavarakauppa, Panimoliitto, MTK, Elintarviketeollisuusliitto, Altia, Lignell & Piispanen, Sinebrychoff ja SOK.

Elinkeinopoliittiset näkökohdat pääsääntöisesti hyvin huomioon ottavana, positiivisena ja perusteltuna luonnosesitystä pitivät Alkoholijuomakauppayhdistys, Bensiinikauppiaiden liitto, Öljy- ja biopolttoaineala, Suomen Yrittäjät, Hartwall ja Pernod Ricard.

Lausunnoissa todettiin, että esitetyt muutokset muun muassa:

- Purkavat yritystoimintaa rasittavaa sääntelyä, vähentävät kustannuksia ja selkeyttävät elinkeinonharjoittajien toimintaedellytyksiä

- Lisäävät kilpailua kotimarkkinoilla
- Parantavat kaupan ja ravintola-alan toimintaedellytyksiä
- Tuovat elinvoimaa koko toimialalle mallasohran tuotannosta markkinointiin ja viestintään
- Edistävät matkailua ja maaseudun elinvoimaa sallimalla alkoholijuomien ulosmyynnin pienpanimoille ja ravintoloille
- Vähentävät alkoholijuomien matkustajatuontia, ohjaavat hankintoja vastuullisiin kotimaisiin kanaviin
- Parantavat työllistämismahdollisuuksia etenkin ravintolaelinkeinon piirissä ja panimoteollisuudessa
- Lisäävät verokertymää kotimaan hintojen laskusta huolimatta.

K-kaupan ketjujen, Lidlin ja Minimani Yhtiöiden lausunnoissa todettiin ehdotettujen muutosten edistävän ja tasapuolistavan päivittäistavarakaupan kilpailua, parantavan palveluita eräillä alueilla ja turvaavan lähikauppaverkon säilymisen.

Elinkeinotoimijoiden lausunnoissa tuotiin esiin myös uudistusesityksen puutteita tai kielteisiä elinkeinovaikutuksia:

- Muutosesitys ei edistä alkoholin kulutuksen siirtämistä ravintoloihin vaan johtaa anniskelun aseman heikkenemiseen. (MaRa)
- Vaikka pienpanimoiden toimintaedellytyksiä parannetaan, oluen alkoholipitoisuuden nostaminen vähittäiskaupoissa on uhka kotimaisille pienpanimoille, jotka ovat panostaneet enintään 4,7-prosenttistyyden oluiden tuotantoon yksinomaan kotimaan markkinoille. (Panimo Honkavuori)
- Vahvojen juomasekoitusten myynti ruokakaupoissa, ravintoloiden jatkoajat ja Alkon aukiolon pidentäminen ovat ristiriidassa alkoholilain tarkoituksiksi esitetyn alkoholihaittojen ehkäisyn kanssa. (OlutPOSTI; Olutmedia)
- Vähittäismyynnin alkoholipitoisuuden nostaminen on askel oikeaan suuntaan mutta ei riittävästi ota huomioon kuluttajan etuja. (Kuura Cider Oy)
- Esitys ei riittävästi varmista alkoholijuomia valmistavalle teollisuudelle tasavertaista ja kilpailukykyistä toimintaympäristöä suhteessa ulkomaisiin toimijoihin kotimaassa ja viennissä. (Alkoholijuomateollisuus; Altia; Pientislaamoliitto)

Vaikka useissa lausunnoissa kiitettiin ehdotuksia sääntelyn keventämiseksi ja turhien normien purkamiseksi, esitettiin lausunnoissa myös näkemyksiä, joiden mukaan esitysluonnos sisältää edelleen epätarkoituksenmukaisia ja hallinnollista taakkaa lisääviä yksityiskohtia (Työ- ja elinkeinoministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Alkoholijuomakauppayhdistys, MaRa, Panimoliitto, Hartwall, Pienpanimoliitto).

4.10 Kansainväliset toimijat

Sekä alkoholin valmistuksen ja kaupan että alkoholipolitiikan kansainvälinen luonne heijastuu siinä, että lakiesitysluonnoksesta saatiin kolme lausuntoa kansainvälisiltä toimijoilta.

Kuuden maan suurlähettiläät ilmaisivat yhteisessä kirjeessä tyytyväisyytensä ehdotettuun liberaalisointiin. He näkivät lakiuudistuksen edistävän Euroopan yhteismarkkinan avoimuutta ja toimivuutta ja kannustivat Suomen hallitusta alkoholilain kokonaisuudistuksen ripeään toimeenpanoon. Alkoholikaupan osalta kyseisistä maista kahdesta tuodaan Suomeen lähinnä olutta, neljästä muusta lähinnä viiniä.

Kansainvälistä sininauhaliikettä edustava International Blue Cross ja päihdehaittojen ehkäisemiseksi toimivien järjestöjen pohjoismainen yhteistyöverkosto NordAN yhdessä eurooppalaisen Eurocaren kanssa ilmaisivat huolensa muutosehdotuksista, jotka lisäisivät alkoholin saatavuutta ja heikentäisivät Alkon asemaa. Ne huomauttivat, että Suomi, jota on aiemmin pidetty yhtenä alkoholipolitiikan mallimaana, on nyt valitsemassa alkoholipoliittisen linjan, joka on päinvastainen kuin useimmissa EU-maissa ja globaalillakin tasolla.

5. Vaikutustenarviointia koskeva palaute

Lausuntopyyynnössä pyydettiin mahdollisuuksien mukaan jaottelemaan vaikutustenarviointia koskevat seikat erikseen ja todettiin, että hallituksen esitykseen sisältyvää taloudellisten ja terveysvaikutusten arviointia täydennetään esitettyjen tietojen ja arvioiden perusteella.

Osa lausunnonantajista esitti vaikutuksia koskevia arvioita vain yksityiskohtien osalta, osa yhtyi esitysluonnoksessa esitettyihin arvioihin tai osaan niistä ja osa esitti eri vaikutusalueita koskevia tietoja ja arvioita. Tietoja ja arvioita ei referoida tässä yhteenvedossa. Tässä esitetään vain yhteenveto niistä aiheista, joita koskevien vaikutusten arviointia lakiesitysluonnoksessa pidettiin puutteellisenä tai joiden katsottiin ansaitsevan tarkempaa arviointia. Mainittujen lisäarvioinnin tarpeita esiin nostaneiden lausunnonantajien lisäksi lukuisat muut esittivät lisätietoja kyseisistä aiheista.

5.1 Yleisarvioita

Esitysluonnosta ja/tai siihen sisältyvää vaikutusarviointia piti yksipuolisena, status quota ylläpitävänä epäobjektiivisena tai harhaanjohtavana muutama lausunnonantaja (Panimoliitto, Olutliitto, Olutseura Lukulasit, Kuura Cider Oy, yksi kansalaiskirje)

Kokoomuksen eduskuntaryhmä painotti lausunnossaan tarvetta ennakoida muutosten vaikutuksia mahdollisimman hyvillä ja tarkoituksenmukaisilla menetelmillä. Eduskuntaryhmä totesi myös, että kulutuksen ja haittojen kehitystä tulisi seurata ja tarvittaessa ryhtyä kohdennettuihin korjaaviin toimiin.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä kiinnitti huomiota siihen, että esitetty vaikutusarviointi ei ole vaikuttanut ehdotettuun linjavalintaan, ja piti hämmentävänä sitä, että alkoholipolitiikan vaikutuksia koskevalle tutkimustiedolle ei ole annettu painoarvoa. Eduskuntaryhmä totesi myös, että haitallisten seurausten toteutumisen todennäköisyys on suuri, sitä vastoin myönteiset vaikutukset alkoholialan työllisyyteen tai kotimaiseen tuotantoon ovat epävarmoja.

Kuntaliitto piti huolestuttavana sitä, että myönteiset elinkeino- ja työvoimapolitiittiset vaikutukset jäävät epävarmoiksi ja toivoi uudelleenarviointia ja tarvittavia muutoksia sen varmistamiseksi, että haittavaikutukset eivät kumoa positiivisia elinkeino-, työllisyys- ja taloudellisia vaikutuksia. Myös Raittiuden Ystävät peräänkuulutti arviota siitä, miten lakiuudistus vaikuttaisi Suomen kokonaistalouteen.

Valvira, aluehallintovirastot, Verohallinto ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus huomauttivat, että esitysluonnoksessa on lukuisia yksityiskohtia jätetty säädettäväksi valtioneuvoston tai sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Siltä osin, kuin muutosten käytännön toteutus on vielä avoin, on niiden vaikutuksia vaikea arvioida.

Valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että vaikutusarvioiden tekeminen tilanteessa, jossa alkoholin jakelukanavissa on vasta tapahtumassa muutoksia on haastavaa. Valtiovarainministeriö

ehdotti vaikutusarvioiden selkeyttämistä vertaamalla niitä oletettuun kehitykseen tilanteessa, jossa lakiesitystä ei annettaisi. Sinebrychoff ehdotti lisättäväksi kehitysvaihtoehtoon, jossa alkoholin kulutus pysyy nykyisellä tasolla tai miedontuu ja haitat eivät lisäännäkään.

5.2 Elinkeinopoliittiset vaikutukset

Elinkeinopoliittisten vaikutusten tarkempaa arviointia toivoivat erityisesti valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Kilpailuvirasto, Päivittäistavarakauppayhdistys ja MTK.

Erityisinä arvioinnin aiheina mainittiin:

- Vaikutukset alkoholijuomien valmistuksen, myynnin ja anniskelun työllisyyteen mukaan lukien panoselinkeinot (esim. pakkausmateriaalit, mallasohra ym. maataloustuotteet raaka-aineina).
- Hallinnollisen taakan ja sen keventämisen taloudelliset vaikutukset ravintolayrityksiin.
- Kilpailuvaikutukset, mukaan lukien hintatason vaikutukset kulutuksen siirtymään myyntikanavien välillä.

5.3 Työllisyys- ja työelämävaikutukset

Arviointia ehdotettujen muutosten vaikutuksista työllisyyteen ja työelämään laajemmin kuin vain alkoholielinkeinon osalta toivoivat erityisesti Työturvallisuuskeskus, Talentia, Lääkäriliitto ja Suomen ASH.

Erityisinä arvioinnin aiheina mainittiin:

- Vaikutukset työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja tuottavuuteen työpaikoilla.
- Vaikutukset työkyvyttömyyteen tai työttömyyteen.
- Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön ja työn sisältöön sekä työturvallisuuteen ja väkivallan uhkaan.

5.4 Viranomaisvaikutukset ja viranomaisten resurssitarpeet

Laajempaa viranomaisvaikutusten ja henkilöstöresurssitarpeiden arviointia toivoivat erityisesti valtiovarainministeriö, Valvira ja Akava. Erityisinä arvioinnin kohteina mainittiin poliisin, alkoholihallinnon ja ympäristöterveydenhuollon toiminta.

Ehdotettujen lakimuutosten sosiaali- ja terveysvaikutuksista toivottiin tarkempaa arviointia. Puutteellisenä pidettiin myös arviointia, joka koskee vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeeseen ja palveluille koituviin lisäkustannuksiin. Lisäksi todettiin, että yhtymäkohdat mielenterveyslain ja päihdehuoltolain uudistamisen esivalmisteluun jäivät esitysluonnoksessa huomiotta. Syvempää arviointia sosiaali- ja terveysvaikutuksista sekä palvelutarpeista toivoivat erityisesti Lääkäriliitto, lapsiasiainvaltuutettu, TANE, Suomen Mielenterveysseura, Talentia ja Akava.

Erityisinä arvioinnin aiheina mainittiin:

- Vaikutukset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin.
- Vaikutukset miesten ja naisten terveyteen.
- Vaikutukset eriarvoistumiseen ja syrjäytymiseen.
- Vaikutukset terveydenhuollossa, oppilashuollossa ja sosiaalihuollossa, erityisesti päihde- ja mielenterveyspalveluissa, lastensuojelu- ja perhepalveluissa sekä turvakodeissa.
- Vaikutukset sote-uudistuksen säästötavoitteiden toteutumiseen.

5.5 Lapsi- ja perhevaikutukset

Suurimpana puutteena lausunnoissa tuli esiin se, että lapsi- ja perhevaikutusten arviointi on jäänyt tekemättä. Kattavaan lapsivaikutusten arviointiin ja lapsen edun huomioon ottamiseen velvoittaa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnin käyttöönotto sisältyy myös lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan, joka kuuluu pääministeri Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeisiin.

Vaikutusarviointia nimenomaisesti lasten ja nuorten kannalta peräänkuuluttivat erityisesti lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Vanhempainliitto, Ensi- ja turvakotien liitto, Kehitysvammaliitto, Lääkäriliitto, SOSTE, A-klinikkasäätiö, Suomen ASH, Talentia, Akava, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki sekä Kilpailuvirasto.

Erityisinä arvioinnin aiheina mainittiin:

- Vaikutukset raskaana olevien naisten alkoholinkäyttöön ja siitä sikiölle mahdollisesti aiheutuviin seurauksiin.
- Vaikutukset FASD-lasten ja nuorten elinikäisen tuen tarpeeseen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin.
- Aikuisten lisääntyvän alkoholinkäytön vaikutukset lapsiin, mukaan lukien lastensuojelun tarpeet.
- Vaikutukset lasten ja nuorten alkoholinkäyttöön.
- Vaikutukset syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin aikuisiin.

5.6 Muita puutteita

Liikenneturva totesi lausunnossaan, että ehdotettujen muutosten tieliikenteen turvallisuutta heikentävät vaikutukset ovat jääneet esitysluonnoksessa vähälle huomiolle.

Erityisesti Olutseura Lukulasit ja Ajatuspaja Libera kiinnittivät huomiota siihen, että vaikutusarviointi painottaa terveyshaittoja ja jättää huomiotta alkoholinkäytön myönteiset vaikutukset kulut-

tajan kannalta. Aiheeseen liittyen mainittiin myös, että taloustieteellistä tutkimusta siitä, miten kuluttajat arvottavat alkoholin kulutuksen lisääntymisen tuomia hyötyjä, ei Suomessa ole tehty.

5.7 Perustuslainmukaisuuden arviointi

Ehdotettujen muutosten ja niiden vaikutusten ristiriitaan suhteessa perustuslaissa julkiselle vallalle asetettuun velvoitteeseen edistää väestön terveyttä, johon sisältyy myös velvollisuus huolehtia lasten hyvinvoinnista, kiinnittivät lausunnossaan huomiota lapsiasiainvaltuutettu, SOSTE, PÄIVYT sekä eräät päihdepalveluiden ja päihde-ehkäisyn toimijat. Pientislaamoliitto kiinnitti huomiota Alkon erityisaseman ristiriitaan suhteessa perustuslain turvaamaan elinkeinovapauteen.

Vaikka esitysluonnoksen perusteluosassa on jo tarkasteltu sääntelyn perustuslainmukaisuutta monelta osin, todetaan siinä myös, että koska esitykseen liittyy useita periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä, pyydetäisiin siitä perustuslakivaliokunnan lausunto.

6. Alkoholilakia täydentävät keinot ja vaihtoehtoiset ehdotukset

Lausunnoissa esitettiin joitakin ehdotuksia vaihtoehtoisiksi tavoiksi muuttaa alkoholijuomien luvanvaraisen vähittäismyynnin sääntelyä ja nostettiin esiin myös joitakin alkoholilakia täydentäviä toimenpiteitä, joilla alkoholin kulutukseen tai haittoihin olisi mahdollista vaikuttaa. Seuraavassa on esitetty tiivis yhteenveto ehdotuksista.

6.2 Alkoholijuomien verotus

Kokoomuksen eduskuntaryhmä totesi lausunnossaan, että alkoholin verotus pitää jatkossakin huolen siitä, että alkoholijuomien hinnat ovat Suomessa korkeinta tasoa verrattuna esimerkiksi muihin Euroopan maihin. Alkoholin hinnan keskeisen merkityksen kokonaiskulutuksen rajoittamisessa väestötasolla mainitsi usea lausunnonantaja. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä ja THL esittivät alkoholiveron korottamista odotettavissa olevan alkoholin kulutuksen kasvun hillitsemiseksi. Myös alkoholiveron alentamista ehdotettiin alkoholijuomien matkustajatuonnin vähentämiseksi. Ehdotukset on koottu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Alkoholijuomien verotason muuttamista koskevat ehdotukset

Alkoholiveroa tulisi korottaa	Alkoholiveroa tulisi laskea
- Muutosesityksen myötä korostuu alkoholi-erotuksen merkitys ennakoitujen hinnan-alennusten kompensoimiseksi. Alkoholiverotus tulisi hillitä alkoholin käyttöä ja veron tuoton tulisi olla järkevässä suhteessa alkoholin käytön yhteiskunnalle aiheuttamiin kustannuksiin. (Kristillisdemokraattinen ryhmä) - Mikäli päivittäistavarakaupoissa myytävien alkoholijuomien enimmäispitoisuuden nostaminen toteutuu, olisi kansanterveyden ja riskiryhmien suojelemisen kannalta tärkeää korottaa alkoholiveroa kaikissa juomalajeissa. Vuonna 2014 viimeksi tarkistettua alkoholiveroa tulisi korottaa jo inflaatiokorjauksena ja talouden nousun myötä odotettavissa olevan kulutuksen kasvun hillitsemiseksi. Mittavat alkoholiveron korotukset Virossa vähentävät matkustajatuonnissa nähtyä uhkaa ja lisäävät Suomen liikkumavaraa. (THL)	- Matkustajatuonnin ja laittoman maahan- tuonnin vähentäminen on tärkeä tavoite myös elinkeinopoliittisesti. Näihin voidaan vaikuttaa myös verotuksella. (Alkoholijuomateollisuus) - Erityisesti panimoalan kotimaisten työpaikkojen turvaamiseksi tulisi panimotuotteiden - oluen, siiderin ja lonkeron – verotusta laskea tasolle, jolla matkustajatuonti muuttuu vähemmän kannattavaksi mutta kokonaiskulutus ei kasva. (Elintarviketyöläisten liitto)

Verotus tuotiin esiin myös keinona ehkäistä luvanvaraisessa vähittäismyynnissä tarjolla olevia juomasekoituksia koskevasta valmistustaparajoituksesta luopumisen kielteisiä seurauksia. Juo-

masekoitusten houkuttelevuutta olisi mahdollista vähentää niiden hintatasoa nostavalla kohdennetulla erityisverolla, jonka tuotto tulisi kohdistaa haittojen ehkäisyyn. Toisaalta esitettiin myös juomasekoitusten verotuksen yhtenäistämistä yksinomaan alkoholipitoisuuden pohjalta määräytyväksi. Ehdotukset on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Juomasekoitusten verotusta koskevat ehdotukset

Erityisvero juomasekoituksille	Juomasekoitusten verotus tulisi yhtenäistää
Päivittäistavarakauppaan uusina tuotteina tuleville vahvoille juomasekoituksille, ns. limuviinoille, tulisi säätää kohdennettu erityisvero haittojen ehkäisemiseksi erityisesti nuorten ja naisten joukossa. Kansainvälisten kokemusten mukaan makeiden juomasekoitusten kuluttajia ovat erityisesti nuoret ja niitä markkinoidaan erityisesti nuorille naisille. Haittaveron tuotto tulisi kohdistaa alkoholihaittojen ehkäisyyn ja lievittämiseen. (SOSTE, A-klinikkasäätiö)	Alkoholijuomien vero määräytyy valmistustavan mukaan. Käymisteitse valmistettujen ja etyylialkoholipohjaisten juomien verotus tulisi yhtenäistää siten, että vero on saman suuruinen juomille, joilla on sama alkoholipitoisuus. Yhtenäinen verotus kohtelisi tasapuolisesti eri tuotteita ja eri valmistustapaa käyttäviä yrityksiä. (SOK)

Verotus nousi esiin myös keinona, jolla olisi mahdollista tasoittaa kilpailuvaikutuksia. Siiderin pienvalmistajille ei ole myönnetty samanlaista verohelpotusta kuin pienpanimoille, mikä heikentää siiderin kilpailukykyä eikä edistä painopisteen siirtämistä määrästä kohti laatua (Kuura Cider Oy).

Anniskelun kilpailuaseman parantamiseksi Matkailu- ja ravintolapalvelujen etujärjestö MaRa esitti ravintolapalveluiden alennetun arvonlisäverotason 14 % ulottamista myös alkoholijuomiin.

6.2 Vaihtoehtoisia tapoja muuttaa luvanvaraisen vähittäismyyntin sääntelyä

Muutama lausunnonantaja esitti, että kun ehdotettujen muutosten taloudellisia ja hyvinvointivaikutuksia on osin vaikea ennakoida, alkoholilain säätäminen kokonaan tai osittain määräaikaisena antaisi mahdollisuuden arvioida tilannetta kokonaisuutena 4-5 vuoden kuluttua ja vahvistaa voimassaolon jatkuminen soveltuvin osin siinä tapauksessa, että terveys- ja sosiaaliset haitat, kustannukset sosiaali- ja terveydenhuollolle tai haitat elinkeinoelämälle eivät ole lisääntyneet. (PÄIVYT, A-klinikkasäätiö, Ensi- ja turvakotien liitto, EPT-verkosto, Mielenterveysseura, International Blue Cross)

Määräaikaisuuden perusteena tuotiin esiin myös esitettyjen luvanvaraisen vähittäismyyntin laajennusten vaikutus monopolijärjestelmän säilyttämisen kannalta. Nelosluen vahvuisten juomien osalta kertaalleen poistetun yksinoikeuden palauttaminen olisi tulkittavissa uudeksi monopolijärjestelyksi. Esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos painotti, että jos ehdotettu liberalisointi todettaisiin virheeksi, EU-lainsäädännön ja kansainvälisten kauppasopimusten vuoksi 4,7 prosentin rajan palauttaminen luvanvaraiseen vähittäismyyntiin voi olla vaikeaa, jollei mahdotonta.

Kuntaliitto esitti harkittavaksi vaihtoehtona kokeilulainsäädäntöä, jossa alkoholin saatavuutta lisättäisiin asteittain joustavoittamalla anniskelun ja valvotun alkoholin nauttimisen mahdollisuuksia. Samalla voitaisiin alueellisesti tai kuntakohtaisesti kokeilla alkoholin vähittäismyyntin laajentamisen vaikutuksia. Kokeiluilla saataisiin näyttöä siitä, mitkä olisivat nyt ehdotettujen vähittäismyyntin vapauttamisen haitta-, taloudelliset, hyvinvointi- sekä elinkeinopoliittiset vaikutukset. ”Näin emme päätyisi tilanteeseen, jossa kerralla tehtävän suuren muutoksen vaikutuksia jouduttaisiin korjaamaan jopa vuosikymmeniä tai joiden inhimillisiin tai taloudellisiin seurauksiin yhteiskunnallamme ei ole varaa.”

Mikäli vähittäismyyntissä olevien alkoholi juomien enimmäispitoisuuden nosto 5,5 prosenttiin toteutuu, esitettiin erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi alkoholijuomien sijoittamista vähittäismyyntipaikassa erilliselle tai rajatulle alueelle. Menettelyä pidettiin luontevana jatkona sille, että tupakkatuotteiden esilläpito on kielletty päivittäistavarakaupassa ja ikärajavalvottavien rahapeliautomaattien sijaintialue erotettu merkinnöin muusta myymälätilasta. (EHYT, Terveystieteiden tutkimuskeskus)

Lisäksi esitettiin, että alkoholilain tarkoituksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden tavoitteiden kannalta olisi perusteltua luopua enimmäispitoisuuden nostoaikeista ja rajata luvanvarainen vähittäismyynti päivittäistavarakaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla nykyistä miedompiin, enintään 3,5-prosenttisiin alkoholijuomiin. (Lääkäriliitto, Työterveyslaitos, SOSTE, A-klinikkasäätiö, Raittiuden Ystävät, Kirkkohallitus)

6.3 Kunnan mahdollisuus rajata alueitaan alkoholivapaiksi

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos totesi lausunnossaan, että lakiesitysluonnoksen ehdotukset kunnan ja kansalaisten mahdollisuuksiksi vaikuttaa anniskelulupia ja Alkon myymälöitä koskevista lupapäätöksistä sekä kunnan mahdollisuus rajoittaa jatkoaika-anniskelua alueellaan, ovat tervetulleita muutoksia, jotka edistävät kuntalain (410/2015 22 §) ja ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015 6 §) tavoitteita kansalaisvaikuttamisen lisäämiseksi. Kuntaliitto totesi puolestaan, että yhtymäkohtia tulisi selkeyttää lakiesityksessä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan lakiesitysluonnoksessa ei ole riittävästi huomioitu kuntalain (410/2015 1 §) mukaista ja maakuntauudistuksessa vahvistuvaa kunnan tehtävää asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Alkoholilakiuudistuksen yhteydessä tulisi kunnille turvata paremmat itsehallinnolliset oikeudet myös alkoholihaittojen ehkäisemiseksi. Kuntaliitto ehdottaa lausunnossaan järjestyslakiin muutosta, joka antaisi kunnalle oikeuden rajata tai kieltää alkoholin nauttimisen tietyillä alueilla, esimerkiksi hoidetuissa puistoissa sekä lasten ja nuorten kokoontumispaikoissa, kuten leikkipuistoissa, nuorisotilojen piha-alueilla, urheilualueilla jne. Pelkästään se, että alkoholilaki ei salli alkoholin anniskelua pääasiassa lapsille ja nuorille tarkoitetuissa tai käyttämissä tiloissa, ei ole riittävä keino turvata lapsille ja nuorille tai muille kuntalaisille alkoholivapaata tilaa lähiympäristössä.

Kunnan oikeutta kieltää alkoholin nauttiminen tietyillä alueilla ehdottivat alkoholilakia täydentäväksi keinoksi myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, SOSTE, PÄIVYT, EHYT, EPT-verkosto, Mielen-terveysseura ja International Blue Cross.

Lausunnoissa todettiin, että alkoholivapaiden alueiden tarve korostuu, kun anniskelun sääntelyä puretaan ja anniskeluajat pitenevät, ja kannatettiin paikallisten näkemysten huomioon ottamista sen määrittelyssä, millä yleisillä paikoilla taajamissa alkoholijuomien nauttiminen voitaisiin kieltää. Esimerkkeinä kunnan alueita koskevasta sääntelystä mainittiin pelastuslakiin pohjautuvat ilotulitusrakettien käyttöä koskevat rajoitukset uutena vuotena ja kunnan päätöksillä asetetut nopeusrajoitukset, joiden rikkomisesta voidaan tieliikennelain mukaan määrätä sakkorangaistus.

6.4 Tieliikenteen turvallisuus

Liikenneturva kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että lakiluonnoksessa ei ole arvioitu ehdotettujen muutosten vaikutuksia tieliikenteen turvallisuuteen, ja totesi, että myönteisestä kehityksestä huolimatta alkoholi tieliikenteessä on edelleen merkittävä ongelma, jota tulee torjua monin keinoin. Ehdotetut muutokset, jotka lisäävät alkoholin saatavuutta ja johtavat kulutuksen väkevöitymiseen, lisäävät väistämättä myös tapaturmia tieliikenteessä. Uhka on erityisen suuri nuorille kuljettajille, joilla on muita suurempi liikennevahingon riski jo alhaisilla veren alkoholipitoisuuksilla. Toisaalta vaikutukset alkoholin suurkulutukseen ja haittojen kasautumiseen saattavat heijastua vuosien päähän. Anniskeluaikojen venyminen aamuyön tunteihin siirtää alkoholin palamisaikaa edelleen pidemmälle uuteen päivään. Liikenneturvan näkemyksen mukaan ehdotettuja ihmisten hengen ja terveyden suojaa heikentäviä muutoksia ei tulisi tehdä.

Myös Taksiliitto toi lausunnossaan esiin huolen vaikutuksista liikenneturvallisuuteen ja totesi, että todennäköisesti liikenneonnettomuuksia ja –kuolemia lisäävät muutokset ovat ristiriidassa Valtioneuvoston tieliikenneturvallisuuden parantamista koskevan periaatepäätöksen (15.12.2016) kanssa. Mikäli ehdotetut muutokset toteutetaan, tulisi Taksiliiton näkemyksen mukaan ajokuntoa koskevaan poliisin kenttävalvontaan kohdentaa lisäresursseja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja EHYT esittivät alkoholilainsäädäntöä täydentäväksi keinoksi ratti-juopumusrajan alentamista 0,2 promilleen joko kaikille kuljettajille tai nuorille/vasta ajokortin saaneille sekä ammattikuljettajille muun muassa EU:n komission suosituksen (2001/116/EC) mukaisesti. Suomi on yksi viidestä EU-maasta, jossa ei ole vielä säädetty alennettua rajaa nuorille ja kokemattomille kuljettajille.

6.5 Muut keinot haittojen vähentämiseksi

Tiedotuksen tehostaminen

Painopisteen siirtämistä sääntelystä alkoholinkäytön riskeistä ja terveysvaikutuksista kertovaan valistukseen ja kannattivat lausunnoissaan esimerkiksi K-kauppiasliitto ja Lidl Suomi.

Maa- ja metsätalousministeriö totesi, että vastuunkantoon omasta terveydestään ja elintavoistaan ihmiset tarvitsevat tietoa ja ohjausta. Tietoa tulisi antaa alkoholijuomien terveyshaitoista sekä humalahakuisen juomisen itselle, muille ihmisille ja yhteiskunnalle aiheuttamista haitoista. Tiedottaa tulisi myös alkoholijuomien energiasisällöstä sillä alkoholi myötävaikuttaa ylipainon syntyyn ja suomalaisten lihavuusongelmaan. Ministeriö muistutti, että kun EU:n elintarviketietoasetuksesta (EU 1169/2011) neuvoteltiin, Suomi kannatti alkoholijuomien energiasisällön säätämistä pakolliseksi tiedoksi. Komissiolta odotetaan kannanottoa siitä, miten asetusta sovellettaisiin tiedonantovelvoitteesta toistaiseksi vapautettuihin alkoholijuomiin.

Kuluttajaliitto painotti lausunnossaan, että työtä EU:n tasolla tulee jatkaa, jotta kaikkiin alkoholi-juomiin saadaan riittävät tiedot ravintoarvoista.

Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan tiedon antaminen alkoholijuomien kalorimäärästä olisi olennaista ylipainon ja siihen liittyvien tautien ehkäisyn kannalta. THL totesi niin ikään, että terveysriskejä vähentävien valintojen vähimmäisedellytys on tietoisuus alkoholin kulutusmääriin ja juomatapoihin liittyvistä riskeistä. Tällä hetkellä terveyden kannalta olennaiset tiedot juomien ominaisuuksista puuttuvat alkoholijuomien pakkausmerkinnöistä. Erityisesti jos alkoholijuomien saatavuus laajenee ja väkevöityy, tulisi kansallisella lainsäädännöllä varmistaa että juomapakkauksissa annetaan terveysriskien vähentämisen kannalta olennaiset tiedot.

THL ehdotti säädettäväksi velvoite ilmoittaa kunkin alkoholijuomapakkauksen – esim. pullo, tölkki, hanapakkaus – sisältämä puhtaan alkoholin määrä grammoina ja juomamäärän energia-arvo kaloreina ja jouleina. Kalorimäärään vaikuttaa sekä alkoholi- että sokeripitoisuus. Juoman sisältämä alkoholin määrä on olennainen tieto humalavaikutuksen ja toksisuuden kannalta. THL huomauttaa, että Irlannissa on vireillä lakimuutos, joka säätäisi nämä pakkauskohtaiset tiedot pakollisiksi, ja että käytäntöä on suositeltu myös EU-maiden yhteisessä RARHA-hankkeessa.

Lisäksi THL suosittelee harkittavaksi alkoholin riskejä ja niiden vähentämistä koskevien vaihtuvien tiedotteiden säätämisen pakollisiksi alkoholijuomien pakkauksiin muun muassa WHO:n Euroopan alueen alkoholiohjelman ja RARHA-hankkeen suositusten mukaisesti. RARHA-hankkeessa tunnistettiin sekä välittömiin riskeihin (esim. yhteisvaikutukset lääkkeiden kanssa) että pitkäaikaisiin haittariskeihin (esim. rintasyövän ja ruoansulatuskanavan syöpien riski) liittyviä tiedontarpeita, joihin alkoholipakkausten varoitusteksteillä voitaisiin vastata.

Kehitysvammaliitto vaati lausunnossaan alkoholijuomapakkauksiin erityisesti varoituksia, jotka muistuttavat alkoholin riskeistä raskausaikana. Kehitysvammaliitto nosti esiin myös selkokielisen tiedotusmateriaalin tarpeen ja tarpeen osoittaa riittävästi resursseja valistusmateriaalin laatimiseen.

Mini-interventio

Lääkäriliitto kiinnitti lausunnossaan huomiota esitysluonnoksen perustelujen mainintaan mini-interventiosta yhtenä alkoholihaittojen vähentämisen keinona, josta voi tulkita epäilyä sen tehosta haittojen ehkäisyssä. Lääkäriliitto painotti, että mini-interventio on tutkimuksin todettu tehok-

kaaksi edellyttäen, että sitä tarjotaan kattavasti. Oikein ja kattavasti käytettynä mini-interventio koskee kaikkia terveyspalveluiden käyttäjiä, joiden alkoholinkäytön riski voidaan arvioida esimerkiksi AUDIT-kyselyllä ja jotka voivat asian puheeksi tultua herätä miettimään omaa alkoholinkäyttöään. Suositus on, että terveydenhuollossa kaikilta potilailta kysytään alkoholin käytöstä hoitosuhteen jossain vaiheessa, esimerkiksi terveystarkastuksen yhteydessä.

Mini-intervention, varhaisen hoidon mallien ja riskiryhmiin kohdennettujen toimien merkitystä painottivat lausunnoissaan myös esimerkiksi ETENE, Olutliitto ja Kuura Cider Oy.

Työpaikkojen päihdeohjelmat ja päihdekuntoutuksen uudistaminen

Kasvavan alkoholin kulutuksen ja haittojen vaikutuksiin työpaikoilla ja kustannuksiin työnantajille kiinnittivät huomiota esimerkiksi Työterveyslaitos, Työturvallisuuskeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Lääkäriliitto, STTK, JHL ja Palvelulojen ammattiliitto.

Suurin osa alkoholin riskikäyttäjistä ja alkoholiongelmallisista on työikäisiä ja työelämässä. Työelämässä olevilla haitallinen alkoholin käyttö lisää sairastavuutta ja työtapaturmien riskiä sekä heikentää tätä kautta tuottavuutta. Alkoholin takia vuosittain menetettyjen työpäivien määrän on arvioitu vastaavan noin 10 000 henkilötyövuotta. Työkyvyttömyyseläkkeiden tärkein yksittäinen syy on masennus, jonka taustalla on usein pitkäaikainen runsaas alkoholinkäyttö. Alkoholihaittojen yleistyessä kasvaa niiden selvittelyyn työpaikalla käytetty työmäärä ja maksurasite.

Monilla yrityksillä on käytössä työmarkkinajärjestöjen yhteisen suosituksen mukainen, varhaisen puuttumisen ja hoitoonohjauksen kattava päihdeohjelma. Palvelulojen ammattiliitto ehdotti päihdeohjelman käytön laajentamista kaikille työpaikoille lakisääteisenä velvoitteena.

Palvelulojen ammattiliitto peräänkuulutti myös päihteiden käyttäjien kuntoutustarpeiden huomioon ottamista käynnissä olevassa kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistuksessa. Toimiva päihdekuntoutus edellyttää saumattomia palvelu- ja hoitoketjuja ja toimeentulon turvaa kuntoutusjakson aikana. Tällä hetkellä alkoholiriippuvuus yksinään ei ole riittävä peruste sairauspäivärahalle, kuntoutustuelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle.

Selviämisasemat

Sisäministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että päihtyneenä kiinniotetuille tarkoitettuja selviämisasemia ei ole riittävästi alkoholilakiin ehdotettujen muutosten seurauksena lisääntyviin haittoihin nähden. Käynnissä olevan sote-uudistuksen yhteydessä tulee päihdehaittojen torjuntaa vahvistamaan luoda selviämisasemaverkosto sisäisen turvallisuuden ohjelman ministeri-ryhmän linjausten (28.10.2014) mukaisesti. Ministeri-ryhmä, samoin kuin sisäasianministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteinen työryhmä ovat todenneet, että poliisin osuutta päihtyneiden kiinniotoissa, kuljettamisessa ja säilöönotoissa on perusteltua vähentää, ja sosiaali- ja terveydenhuollon roolia vahvistaa erityisesti hoitoon ohjauksen näkökulmasta.

6.6 Laajempi liberalisointi

Lausunnoissa esitettiin myös ehdotettua laajempaa alkoholijuomien vähittäismyyntin liberalisointia.

Kaikkiaan 11 lausunnonantajaa kannatti luvanvaraisen vähittäismyyntin sallimista päivittäistavarakaupassa heti tai pitemmällä aikavälillä jopa vahvemmille kuin 5,5 prosenttisille alkoholijuomille. Vahvempien oluiden myyntin sallimista kannattivat SOK, Olutliitto, OlutPOSTI, Olutmedia, Suomen Olutseura, Olutseura Lukulasit. Ehdotettua 5,5 prosentin rajaa pidettiin keinotekoisena, koska monille oluttyypeille on luonteenomaista korkeampi alkoholipitoisuus. Päivittäistavarakauppayhdistyksen ja K-kauppaketjujen mukaan kaikkien alle 16-prosenttisten juomien myyntin salliminen parantaisi asiakaspalvelua ja erityisesti pienten lähikauppojen kannattavuutta ja kilpailuedellytyksiä. Viinien myyntin sallimista päivittäistavarakaupassa kannattivat myös SOK ja Lidl sekä yksi kansalaiskirjeen lähettäjä.

Pientuottajien suoramyyntilupia koskevien alkoholipitoisuusrajojen nostamista tai poistamista kannatti neljä lausunnonantajaa (Maa- ja metsätalousministeriö, Viiniyrittäjät, Kuura Cider Oy ja Kyrö Distillery Company). Säännöksiä tulisi väljentää siten, että myös liköörien, kuohuviinin ja tislamuotteiden suoramyynti olisi sallittu.

Kuura Cider Oy:n näkemyksen mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan edellytyksenä olevasta elintarvikemyyntin vaatimuksesta tulisi luopua ja sallia pelkästään alkoholia myyvät vähittäismyyntipaikat. Erikoiskauppojen hintataso muodostuisi korkeaksi, joten ne toimisivat ”laatukulttuurin katalyyttinä” kilpailematta Alkon kanssa.

Pientislaamoliiton näkemyksen mukaan ”keinotekoisesta” erottelusta mietoihin ja väkeviin alkoholijuomiin tulisi luopua. Tämä takaisi alkoholin valmistajille tasapuolisen kohtelun sääntelyssä riippumatta alkoholijuoman valmistustavasta ja juomatyyppistä.

7. Yhteenveto keskeisistä pykäläkohtaisista kommentteista

7.1 Lain tarkoitus

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa todetaan, että alkoholilain kokonaisuudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen alkoholiin liittyviä erilaisia intressejä. Lain tarkoitus olisi edelleen ehkäistä alkoholin aiheuttamia ongelmia ja haittoja, mutta alkoholin saatavuutta on nyt tarkoitus lisätä. Lakiesitysluonnoksessa lain tarkoitus (1 §) on esitetty seuraavasti:

Alkoholipitoisten aineiden kulutusta vähennetään ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa rajoitetaan ja valvotaan alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Intressien yhteensovittamisen haasteet tulevat vahvasti esiin lausunnoissa. Lukuisat lausunnonantajat ovat kiinnittäneet yleisarvioissaan huomiota lain tarkoituksen ilmaisevan ensimmäisen pykälän ja keskeisten esitettyjen muutosten väliseen ristiriitaan. Periaatepykälään on otettu kantaa myös pykäläkohtaisissa kommentteissa. Pykälässä esitettyä lain tarkoitusta **kannatettiin** kahdeksassa pykäläkohtaisessa kommentissa, osin huomauttaen jyrkästä ristiriidasta esitysluonnoksen sisällön kanssa.

Tarkoituksen muotoilua **vastustavia** pykäläkohtaisia kommentteja oli yksi. Tässäkin todettiin, että esitetty pykälä on ristiriidassa sisällön kanssa, koska lainmuutoksen tarkoituksena ei ole lisätä vaan vähentää elinkeinotoiminnan rajoituksia. Lisäksi viidessä muussa kommentissa toivottiin **uudelleenmuotoilua** siten, että elinkeinopoliittiset näkökohdat ja juomakulttuurin kehittäminen tulisivat paremmin huomioon otetuiksi.

Neljässä kommentissa kiinnitettiin huomiota siihen, että **kulutuksen vähentämistavoitetta ei ole täsmennetty**. Kommentoijista puolet oli elinkeinotoimijoita ja puolet palveluiden ja päihde-ehkäisyn toimijoita. Täsmenämistä pidettiin tarpeellisena erityisesti siksi, että kyseessä on pitkään voimassa oleva laki. Ratkaisuksi ehdotettiin tarkoituksipykälän rinnalle konkreettinen litramääräinen tavoite, jonka taso ja aikajänne voitaisiin määritellä WHO:n kroonisten kansansairauksien toimitaohjelman mukaisesti. Lisäksi ehdotettiin kirjattavaksi, miten terveysvaikutuksia arvioidaan ja missä vaiheessa arviointi tapahtuu.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei pitänyt tavoitteen kirjaamista lakiin hyvänä ratkaisuna mutta – sikäli kuin näin tehdään – ehdotti selkeyttävää muotoilua: ”Tämän lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla alkoholipitoisiin aineisiin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.” Lisäksi yleisiä ja tavoitteisiin liittyviä velvoitteita ei tulisi asettaa elinkeinonharjoittajille (4 §).

7.2 Kotivalmistus ja eräät muut luvanvaraisuuden poikkeukset

Lakiesitysluonnoksen 5 § säättää alkoholijuomien valmistuksen ja myynnin luvanvaraiseksi toiminnaksi ja 6 § määrittelee joukon poikkeuksia. Kommentteja esitettiin erityisesti koskien kotivalmistusta ja Alkon vähittäismyyntimonopolia. Lisäksi peräänkuulutettiin alkoholijuomien verkkomyyntin mahdollistamista kotimaan markkinoille tai vientimarkkinoille suunnattuna. Verkkokauppaan liittyviä kommentteja esitettiin runsaasti myös 30 §:n (rajat ylittävä etämyynti) ja 49 §:n (markkinointi) yhteydessä.

Kotivalmistusta koskevaa säännösehdotusta, jonka mukaan yksityinen henkilö saisi valmistaa muutoin kuin tislaamalla kotitaloudessaan yksinomaan omaan käyttöönsä mietoja alkoholijuomia raaka-aineesta riippumatta – piti viisi olutharrastajien kenttää edustavaa kommentoijaa liian rajoittavana koska se estää maksullisten kotiolutkilpailujen ja harrastusluonteisten kotiolutkurssien järjestämisen ja sulkee pois tislauksen valmistusmenetelmän.

Alkon vähittäismyyntimonopolia tukevia kommentteja esitettiin kolme ja vastustavia viisi, joista kolme kansalaiskirjeissä. Tähän liittyen esitettiin parissa kommentissa alkoholiyhtiön tehtäviä koskevan 22 §:n yhteydessä, että monopolin hyväksyttävyyttä tulisi vahvistaa lisäämällä Alko Oy:n yhteiskuntavastuuta. Konkreettiseksi keinoksi ehdotettiin alkoholilakiin kirjausta, Alkon vuosittaisesta tuloksesta ohjattaisiin osuus (esim. 5 %) ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Esittäjät edustivat korjaavia päihdepalveluja.

Alkoholijuomien kotimaisen etämyynnin (verkkomyyntin) mahdollistavaa säännöstä toivoi 12 kommentoijaa, joista seitsemän edusti alkoholijuomien valmistajia. Muut aihetta kommentoineet olivat kokoomuksen eduskuntaryhmä, Elinkeinoelämän keskusliitto, MTK, SOK ja Finpro. Valtaosa peräänkuulutti vientimarkkinoille suuntautuvan verkkokaupan sallimista. Markkinarajaus toteutettaisiin sulkemalla kotimaiset asiakkaat pois teknisin keinoin. Kotimaan verkkomyyntimahdollisuutta toivoi kolme kommentoijaa. Rajat ylittävään verkkokauppaan liittyviä kommentteja 30 § ja 49 § yhteydessä esitellään jäljempänä.

7.3 Vähittäismyynti

Hallituksen esitysluonnokseen sisältyvät merkittävimmät muutokset suomalaiseen alkoholijärjestelmään sisältyvät alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa ja sen myöntämistä koskevaan 17 §:ään. Ehdotetut muutokset nostaisivat päivittäistavarakaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla luvanvaraisesti myytävien alkoholijuomien enimmäispitoisuuden 5,5 prosenttiin ja sallisivat näissä juomasekoitusten myynnin valmistustavasta riippumatta sekä lisäksi vähittäismyyntikanavia sallimalla anniskeluravintoloille enintään 5,5-prosenttisten ja käsityöläispanimoille enintään 12-prosenttisten tuotteiden ulosmyynnin.

Enimmäispitoisuuden nostaminen luvanvaraisessa vähittäismyynnissä

Alkoholin kulutuksen kannalta enimmäispitoisuuden nostaminen 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin on merkittävin muutos. Lausunnoissa esitetyt yleisarviot vaikutuksista alkoholin kulutukseen pohjautuivat ensisijaisesti tähän muutokseen tai vähittäismyynnin ja anniskelun sääntelyyn esitettyjen muutosten mahdollisiin yhteisvaikutuksiin. Vähittäismyyntipykälästä 17 esitettiin enemmän pykäläkohtaisia kommentteja kuin mistään muusta.

Enimmäispitoisuuden nostamista 5,5 prosenttiin kannatti pykäläkohtaisissa kommentteissa 11 lausunnonantajaa ja vastusti 37. Kannattajat olivat kokoomuksen eduskuntaryhmää lukuun ottamatta elinkeinotoimijoita. Muutoksen nähtiin lisäävän kaupan myynnin arvoa ja edistävän kilpailua ja kaupan kasvua. Vastustajia oli kaikista toimijaryhmistä kansalaiskirjeitä lukuun ottamatta. Pykäläkommenteissa kielteisen kannan esittivät kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriön poliisiosasto, Valvira ja osa aluehallintovirastoista, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, useat asiantuntijaorganisaatiot, terveys- tai päihdepalveluiden ja päihde-ehkäisyn toimijat ja ammattiliitot sekä Alko ja yksi pienpanimo. Kielteinen kanta pohjautui yhtäältä muutoksen kielteisiin vaikutuksiin alkoholin kokonaiskulutuksen, lasten ja nuorten, riskikuluttajien ja muiden riskiryhmien kannalta, toisaalta kielteisiin vaikutuksiin kotimaisen panimoteollisuuden ja käsityöläispanimoiden kannalta. Lisäksi viisi kommentoijaa ehdotti enimmäispitoisuuden **alentamista** 3,5 prosenttiin ja yhdeksän toivoi 5,5 prosenttia **vahvempien oluiden ja/tai viinien** myynnin sallimista heti tai pitemmällä aikavälillä. Yhteenveto keskeisimmistä kannanotoista on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Enintään 5,5-prosenttisten juomien vähittäismyyntilupa, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentteissa

Myönteinen kanta	Kielteinen kanta
• 11 kommentoijaa • Kokoomuksen eduskuntaryhmä ja elinkeinotoimijoita • Suurin ryhmä 7 päivittäistavarakaupan toimijaa	• 37 kommentoijaa • Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä • OKM, SM, Valvira, Tukes • Kuntaliitto, Helsingin kaupunki ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus • Asiantuntijaorganisaatioita (10), terveys-/päihdepalveluiden ja ehkäisyn toimijoita (7), ammattiliittoja (5) • Alko ja yksi pienpanimo
• Päivittäistavarakaupan myynnin arvoon lähes 200 miljoonan euron lisäys • Lisää kilpailun mahdollisuuksia • Edistää kaupan kasvua ja työpaikkojen syntymistä • Edistää pienten kauppojen kilpailukykyä ja palveluverkon säilymistä • Vähentämällä matkustajatuontia siirtää	• Lisää alkoholin kokonaiskulutusta • Lisää kuolleisuutta, sairastavuutta, työkyvyttömyyttä • Lisää nuorten ja riskikuluttajien alkoholin käyttöä • Lisää ikääntyneiden ja muiden riskiryhmien tapaturmia

-
<p>hankintoja tehokkaamman ikäraja-
valvonnan piiriin</p> • Enimmäispitoisuus nostettava korkeamaksi heti tai pitemmällä aikavälillä • Edellisten lisäksi 9 kommentoijaa	• Lisää sikiövaurioita • Lisää hintakilpailua • Avaa kilpailua halvoille ulkomaisille tuotteille, vaikuttaa kielteisesti kotimaiseen panimoteollisuuteen • Hyödyttää suurpanimoita käsityöläispanimoiden kustannuksella • Siirtää kulutusta anniskelusta yksityisiin tiloihin • Vähentää anniskelupaikkojen määrää, työpaikkoja ja verotuloja • Supistaa Alkon myymäläverkkoa, heikentää monopolijärjestelmää • Enimmäispitoisuus alennettava 3,5 prosenttiin • Edellisten lisäksi 5 kommentoijaa
-

Valmistustaparajoituksesta luopuminen

Lakiesitysluonnoksen mukaan päivittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla sekä kauppa-autoissa ja -veneissä myytävien alkoholijuomien **ei enää edellytettäisi olevan käymisteitse valmistettuja**. Jatkossa esimerkiksi greippilonkero voitaisiin valmistaa aidosta ginistä ja vastaavasti muiden juomasekoitusten ainesosina voisivat olla tislattut juomat niitä jäljittelevien aromiaineiden sijasta. Valmistustaparajoituksesta luopumista kannatti 18 lausunnonantajaa ja vastusti 28. Kannattajat olivat kolmea (kokoomuksen eduskuntaryhmä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Valvira) lukuun ottamatta elinkeinotoimijoita. Nyt voimassa olevaa valmistustaparajoitusta pidettiin keinotekoisena ja vaikeasti valvottavana. Rajoituksesta luopuminen sujuvoittaisi valmistusprosessia, laskisi kustannuksia ja vähentäisi matkustajatuontia greippilonkeroiden laadun parantuessa ja hinnan laskiessa. Huolta kielteisistä vaikutuksista alaikäisiin pidettiin turhana. Vastustajissa oli monien alojen edustajia, eniten terveys-/sosiaalipalveluiden tai päihde-ehkäisyn toimijoita ja asiantuntijaorganisaatioita. Uhkana pidettiin sitä, että valikoiman monipuolistuminen, uusien tuotteiden kehittäminen ja hintakilpailu houkuttelevat nuoria kokeiluihin ja osaltaan kääntävät nuorten alkoholinkäytön laskevan trendin uudelleen kasvuun. Kielteisten kantojen aiheena oli myös juomille tyypillinen korkea sokeripitoisuus ja naisten asema kohde-/käyttäjärühmänä. Yhteenveto keskeisimmistä kannanotoista on esitetty taulukossa 4.

Valmistustaparajoituksesta luopumiseen liittyy markkinointia säätelevän 49 §:n yhteydessä tehty linjaus, jolla **väkevien alkoholijuomien epäsuoran markkinoinnin kieltoa väljennettäisiin** siten, että kielto ei koskisi kaupanpitämistä. Tämä tarkoittaa sitä, että luvanvaraisessa vähittäismyynnissä olevalla juomasekoituksella voisi olla sama brändinimi kuin siinä käytetyllä väkevällä alkoholijuomalla. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos vastustaa muutosta. Se vaikuttaisi päinvastaiseen suun-

taan kuin vuosina 2008 ja 2015 toteutettu alkoholijuomien mainonnan rajoitusten terävöittäminen, joka on vähentänyt markkinointiviestinnän näkyvyyttä etenkin lasten arkielämässä. Muutos antaisi mahdollisuuden sellaiseen markkinointiin, jossa juomasekoitusten pääfunktio on tuoda väkevien juomien brändeille näkyvyyttä vähittäismyyntipisteissä, joissa asioivat myös alaikäiset. Alko huomauttaa lausunnossaan, että tämä mahdollisuus koskisi myös alle 2,8-prosenttisia juomasekoituksia, joiden myynti ei edellytä vähittäismyyntilupaa. Ilman lupaa ja siihen liittyvää valvontaa voisi siis myydä esimerkiksi mietoja vodkabreezereitä.

Muutama alkoholijuomien valmistuksen ja kaupan toimija kannatti brändinimen käytön sallimista, jonka nähtiin yhtäältä tarjoavan ulkomaisille väkeville brändeille tasapuolisen mahdollisuuden päästä Suomen markkinoille, toisaalta suomalaisille yrityksille mahdollisuuden testata menekkiä kotimaan markkinoilla ennen vientiin suuntautumista.

Taulukko 4. Alkoholijuomien luvanvaraista vähittäismyyntiä koskevasta valmistustaparajoituksesta luopuminen, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentaareissa

Myönteinen kanta	Kielteinen kanta
• 18 kommentoijaa • Kokoomuksen eduskuntaryhmä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Valvira • 8 kaupan ja 6 valmistuksen toimijaa	• 28 kommentoijaa • Maa- ja metsätalousministeriö, Poliisihallitus • Terveys-/päihdepalveluiden ja päihdeehkäisyn toimijoita (8), asiantuntijaorganisaatioita (7), ammattiliittoja (4) • Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Kirkkohallitus, Vanhempainliitto ym.
• Vastaa kuluttajien odotuksia • Luonnollisilla ja synteettisillä ainesosilla maustettuja ja värjättyjä, makeita lonkeroituja, makusiidereitä ja muita juomasekoituksia on tarjolla jo nyt • Etanolipohjaisia ja käymisteitse valmistettuja tuotteita ei ole mahdollista erottaa aistinvaraisesti • Terveysvaikutuksissa ei ole eroja • Vaatimus on rajoittanut ja vääristänyt kilpailua • Juomasekoituskategoria on pieni ja tuotteet on suunnattu aikuisille • Lainsäädäntö kieltää nuoriin vetoavat pakkaukset • Kaupan tehokas ikärajavalvonta suojaa alaikäisiä • Erillinen tuotantoprosessi on aiheuttanut teollisuudelle tarpeettomia kustannuksia	• Erityisenä hättänä runsas energiamäärä silloin kun sekoituksen pohjana on sokeripitoinen juoma • Kohderyhmänä erityisesti naiset • Lapsille ja nuorille helpoimmin saatavissa olevien juomien valikoima monipuolistuu, tuotekehittely helpottuu, kilpailu pudottaa hintoja • Ikärajavalvonta ei muissa jakelukanavissa toimi yhtä hyvin kuin Alkossa • Nuoria kokeiluun houkuttelevina juomina verrattavissa maustettuihin tupakkatuotteisiin • Nuorten kyky hallita juomistaan on heikko ja virvoitusjuomia muistuttavat juomasekoitukset ovat erityinen riski • Laskeva trendi nuorten alkoholinkäytössä saattaa kääntyä nousuun.

-
- Vähentää matkustajatuontia kun lonkero-kategorian laatu paranee raaka-ainepohjan vapauttamisen myötä, hinta laskee ja myynti kasvaa
 - Valviran mukaan valmistustaparojoituksen valvonta on haasteellista koska indikaattoriyhdisteille ei ole määritelty raja-arvoja ja erilaisten suodatustekniikoiden vaikutuksia ei tunneta riittävästi
-

Tilaviinin ja käsityöläisluen suoramyynti

Lakiesitysluonnos toisi tilaviinin suoramyyntin rinnalle mahdollisuuden **myydä käsityöläisolutta valmistuspaikan yhteydessä** sisätiloissa. Samassa vähittäismyyntipaikassa olisi sallittua myydä kaikkia enintään 5,5-prosenttisia juomia eli myös tislatuista juomista valmistettuja juomasekoituksia. Muutosta kannatti pykäläkohtaisissa kommentteissa 16 lausunnonantajaa ja vastusti yksi. Kielteisen kannan aiheena oli se, että luvanvaraisen vähittäismyyntin laajennus saattaa heikentää Alkon monopoliaseman perusteita. Myös yhteen myönteiseen kantaan sisältyi tätä koskeva varaus. Muutoksen kannattajista viisi oli elinkeinotoimijoita; muut kuuluivat eri toimijaryhmiin. Vähittäismyyntimahdollisuuden nähtiin lisäävän alan kilpailuedellytyksiä ja edistävän kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö, Maa- ja metsätalousministeriö ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto totesivat, että tuotantomäärän rajoitukset ja myyntin järjestämisen edellytykset vähentävät vaikuttavuutta. Myös muutama elinkeinotoimija toivoi sääntelyn keventämistä siten, että yrityksellä voisi olla useita vähittäismyyntilupia jos valmistusta tapahtuu useissa paikoissa, että myynti ei olisi sidottu valmistuspaikkaan eikä rajattu sisätiloihin (esim. tori- ja kioskimyynti olisi sallittua) ja että vähittäis- ja ravintolamyyntin kassatoimintoja ei tarvitsisi erottaa. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta järjestää panimokierroksia, joihin sisältyy maksullisia maistiaisja. Suoramyyntituotteiden pitoisuudelle toivottiin samaa 13 %:n enimmäisrajaa kuin tilaviinille tai jopa tislattut tuotteet kattavaa rajaa. Yhteenveto kommentteista on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Käsityöläisluen suoramyynti, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentteissa

Myönteinen kanta	Kielteinen kanta
• 16 kommentoijaa • 5 elinkeinotoimijaa, useita muita toimijaryhmiä	• Yksi kommentoija
• Lisää alan monimuotoisuutta, pienpanimoiden kannattavuutta ja kilpailuedellytyksiä sekä kasvun ja kansainvälistymisen mahdollisuuksia • Myönteistä olutkulttuurin, ruokakulttuurin ja matkailun kehittämisen kannalta	• Vaikka vaikutus alkoholinkulutukseen jää vähäiseksi, muutos saattaa heikentää Alkon monopoliaseman perusteluja

Luonnoksen 3 §:ssä esitetään tilaviinin, käsityöläisoluten ja sahdin määritelmät, jotka pohjautuvat valmistustapaan ja valmistuksen rajallisuuteen. Tämän pykälän yhteydessä esitettiin runsaasti kommentteja, joista valtaosa liittyi käsityöläisoluten määritelmään.

Määritelmän mukaan tilaviinin valmistuksen tulisi tapahtua maatalouden harjoittamisen yhteydessä. Maa- ja metsätalousministeriön kannan mukaan tilaviinin tai käsityöläisoluten yritysmuotoa tai sijoittumista ei tulisi säännellä alkoholilaissa määrärajoitusta lukuun ottamatta. Valmistuksen tulisi esimerkiksi olla mahdollista maatilasta erillään sijaitsevilla tiloilla.

Pari kommentoijaa totesi siiderin- ja simanvalmistajien päätyvän väliinputoajiksi muutoksen yhteydessä. Siiderinvalmistajalla ei olisi mahdollisuutta vähittäismyyntiin muuten kuin hakeutumalla tilaviinituottajaksi. Toisaalta, silloin kun siiderin tai simanvalmistus tapahtuu oluenpanon yhteydessä, saattaisi se nostaa tuotantomäärän yli käsityöläistuotannon määritelmänmukaisen rajan.

Alko kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että esityksessä ei ole määritelty raaka-aineiden alkuperää. Voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää, että valmistuksessa käytetyt marjat, hedelmät ja kasvinosat ovat peräisin Euroopan talousalueen pohjoiselta kasvuvyöhykkeeltä ja vähintään puolet valmistajan omalta tai tämän hallitsemalta viljelyalalta. Mikäli muualla kasvatettujen ja tuontiraaka-aineiden käyttö sallitaan, katkeaa yhteys maatalouden harjoittamiseen ja paikalliseen kulttuuriin.

Luonnoksen 3 §:n mukaan **käsityöläisoluksi** määriteltäisiin käymisen avulla valmistettu enintään 12-prosenttinen juoma, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista. Valmistuksessa saisi lisäksi käyttää vain muita kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita (sekä väriaineita). Valmistuksen tulisi tapahtua oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta.

Käsityöläisoluten määritelmää kommentoi 19 lausunnonantajaa, joista 11 elinkeinotoimijoita. Kommentit koskivat tuotantomäärää, jota pidettiin joko perusteltuna (Valvira) tai liian korkeana (Alko, Suomen Viiniyrittäjät) tai liian matalana (MaRa, olutsektorin toimijoita, Ahvenanmaan maakunnan hallitus), ja 12 prosentin rajaa jota pidettiin joko sopivana (Pienpanimoliitto) tai liian korkeana (Alko). Lisenssivalmistuksen kieltoa pidettiin tarpeettomana (Suomen yrittäjät, Pientislaamoliitto) ja riippumattomuutta muista panimoista koskevaan edellytykseen toivottiin selkeyttämistä (Päivittäistavarakauppa, olutsektorin toimijoita). Yhteenvedo kommentteista on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Käsityöläisoluen määritelmää koskevat kommentit

Tuotantomäärä

- Riittävän rajattuun toimintaan myönnettyä vähittäismyyntilupaa pidetään EU:n tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisena. Komission mielipide alle 5 %:n markkinaosuudesta tulisi ottaa huomioon.
- Vuosituotannon 500 000 litran raja vaikuttaa suurelta, esim. verrattuna tilaviinituotannolle asetettuun 100 000 litran rajaan.
- Mikäli tuotantomäärä on riittävän alhainen, muutoksella ei ole olennaista vaikutusta alkoholin kokonaiskulutukseen tai haittoihin.
- Termi ”käsityöläisolut” tulisi korvata termillä ”pienpanimo” ja vuosituotannon rajan tulisi olla 15 miljoonaa litraa kuten valmisteverolaissa pienpanimoiden verohuojennuksen yhteydessä.

Prosenttiraja

- Pienpanimoliitto on tyytyväinen ulosmyytävien tuotteiden enimmäisvahvuudeksi ehdotettuun 12 prosentin rajaan.
- Nuorten alkoholin saatavuuden näkökulmasta ulosmyyntiä 12 prosentin rajaan asti ei pidetty ongelmattomana.
- Noin 12-prosenttisten oluiden katsottiin kilpailevan miedomprien viinien kanssa. Sekä EU- että EFTA-tuomioistuimet ovat todenneet, että viini ja olut ovat kilpailevia hyödykkeitä. Laajempaa myyntiverkostoa kotimaisille tuotteille voitaisiin pitää kiellettyinä syrjintänä. Jos enimmäisvahvuus käsityöläisoluiden suoramyynnissä asetettaisiin 6 prosentiksi kuten nykyisin sahdin suoramyynnissä, ei kilpailutilannetta viinien kanssa syntyisi.

Lisenssivalmistus ja riippumattomuus

- Lisenssivalmistuksen kiellolle ei ole perusteita. Oluen tuotannossa on järkevää pyrkiä mahdollisimman tehokkaaseen kapasiteetin käyttöön. Toimialalla on tavallista, että kapasiteettia vuokrataan toimijoiden kesken kysyntävaihteluiden tasaamiseksi.
- Panimotoiminnan riippumattomuutta tulisi arvioida kuten alkoholi- ja alkoholijuomaveroa koskevan lain 9 §:ssä, jonka mukaan verohuojennukseen oikeutetun pienpanimo-oluen tulee olla tuotettu oikeudellisesti ja taloudellisesti muista panimoista riippumattomassa panimossa, joka toimii fyysisesti erillään muista panimoista eikä harjoita lisenssivalmistusta.
- Alkoholi- ja alkoholijuomaverolain 9 §:n tulkinnasta tulisi saada selkeät ohjeet. Mikäli pienpanimo todetaan oikeudellisesti ja taloudellisesti riippuvaiseksi toisesta pienpanimosta, niitä tulisi kuitenkin kohdella yhdessä pienenä pienpanimoalennukseen oikeutettuna riippumattomana panimona.
- Oikeudellista ja taloudellista riippumattomuutta tulisi arvioida mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä vuonna 2003 annetun komission suosituksen ja komission asetuksen 651/2014 mukaisesti.

Anniskeluravintoloiden ulosmyyntioikeus

Anniskeluravintoloiden ulosmyyntioikeutta kannatti pykäläkohtaisissa kommentteissa kuusi lausunnonantajaa ja vastusti seitsemän. Kannattajat olivat Kilpailu- ja kuluttajavirastoa lukuun ottamatta elinkeinotoimijoita. Elinkeinotoimijoista neljä toivoi **laajempaa ulosmyyntioikeutta** laajentamaan olutravintoloiden pienpanimoissa teettämien oluiden ja ravintoloiden maahantuomien viinien myyntimahdollisuuksia sekä helpottamaan uusien kotimaisten tuotteiden markkinoille pää-

syä. Vastustajat olivat aluehallintovirastoja ja asiantuntijaorganisaatioita. Aluehallintovirastot pitivät ulosmyyntioikeutta ongelmallisena omavalvonnan ja valvonnan kannalta. Esimerkiksi päihtyneelle myynnin kieltä menettäisi helposti merkityksensä ja/tai aiheuttaisi konfliktitilanteita. Yhteenveto kannanotoista on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Anniskeluravintoloiden ulosmyyntioikeus, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentteissa

Myönteinen kanta	Kielteinen kanta
• 6 kommentoijaa • Kilpailu- ja kuluttajavirasto • Elinkeinotoimijoita	• 7 kommentoijaa • Aluehallintovirastoja ja asiantuntijaorganisaatioita
• Monipuolistaa ravintoloiden toimintaa, laajentaa valikoimaa pienillä paikkakunnilla • Parantaa anniskelumyynnin toimintaedellytyksiä • Positiivinen muutos, jos vähittäismyyntiluvan saanti on sujuvaa	• Lisää alkoholin kulutusta • Ei kevennä hallinnollista taakkaa • Ongelmallista omavalvonnan ja valvonnan kannalta; esim. päihtyneelle myynti ja siihen liittyen konfliktitilanteiden riski • Ei tue alkoholinkäytön ohjaamista valvotuihin oloihin • Mikäli luvan edellytykset eivät vastaa varsinaisiin myymälöihin sovellettavia, antaa mahdollisuuden toimintaan, joka keskittyy yksinomaan alkoholijuomien myyntiin

7.4 Alkoholijuomien anniskelu

Keskeinen osa lakiuudistusta on anniskelua koskevan sääntelyn keventäminen. Huomattava määrä kommentteja liittyi seitsemään alkoholijuomien anniskelulupaa ja anniskelutoimintaa koskevaan pykälään (18 – 21 §, 43 – 44 §) sekä henkilökunnan osaamisvaatimuksia (55 §) ja nauttimiskieltoja (82 §) koskeviin pykäliin, jotka koskevat paitsi anniskelua myös vähittäismyyntiä. Valtaosan kommentteista esittivät muutamat anniskelusektorin toimijat ja valvontaviranomaiset. Laajempi toimijajoukko kommentoi lähinnä pykälää (43 – 44 §), jotka liittyvät jatkoaika-anniskelun muuttamiseen luvanvaraisesta ilmoituksenvaraiseksi.

Lakiuudistuksessa luovuttaisiin käytännöstä, jolla anniskeluluvat nykyään jaetaan kolmeen ryhmään siten, että A-lupa oikeuttaa anniskelemaan kaikkia alkoholijuomia, B-lupa enintään 22-prosenttisia juomia ja C-lupa enintään 4,7-prosenttisia juomia. Tästä muutoksesta näyttää vallitsevan laaja konsensus: muutamassa lausunnossa muutosta pidettiin myönteisenä ja vastustavia kantoja ei esitetty lainkaan.

Vaatus **ravintolatoiminnan harjoittamisesta anniskeluluvan edellytyksenä** (18 §) toivottiin poistettavaksi (MaRa) siten, että lupa voitaisiin myöntää minkä tahansa toimialan yritykselle, jos muut edellytykset täyttyvät.

Anniskelupaikkaa (18 §) koskevissa kommentteissa painotettiin yhtäältä, että paikan laajuutta ja raajamistapaa ei tule kiristää (MaRa), toisaalta sitä, että paikan tulisi olla sekä anniskelijan että viranomaisten valvottavissa (valvontaviranomaiset).

Säädöstä, jonka mukaan anniskelualueeksi ei saa hyväksyä urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman yleistä **katsomotilaa**, pidettiin vaikeasti tulkittavana ja sovellettavana (valvontaviranomaiset, poliisi, MaRa). Kommenteissa esitettiin useita vaihtoehtoisia selkeyttämistapoja. Rajoitusta kannatettiin (SAK ja JHL) ja vastustettiin. Jääkiekon SM-liiga, Mestis ja Suomen Jääkiekkoliitto totesivat lausunnossaan, että jos jäähallien käytävätilat rajataan anniskelun ulkopuolelle, ravintolapalveluista saatavat tulot romahtavat. Kärsijöinä olisivat erityisesti heikoimmassa taloudellisessa tilanteessa olevat seurat, jotka toimivat vanhimmissa jäähalleissa, joihin ravintolatiloja ei ole rakennettu tai tilat ovat riittämättömät. Anniskelun rajoittaminen saisi yhteistyökumppanit vetäytymään, mikä vaarantaisi uusien hallien investointihankkeet.

Lakiesitysluonnokseen sisältyy uusi mahdollisuus myöntää kahdelle tai useammalle hakijalle lupa anniskeluun **yhteisellä anniskelualueella** – esim. food court -alueet. Anniskelun toimijoiden lausunnoissa muutosta pidettiin myönteisenä: sen nähtiin rikastuttavan ravintolakulttuuria ja lisäävän asiakkaan valinnanvapautta. Myös valvontaviranomaiset ja muut kommentoijat näkivät muutoksen myönteisenä säännösten joustavoittamisena. Yhteisen alueen valvontaa koskevien vastuiden katsottiin kuitenkin kaipaavan täsmentämistä. Kommenteissa kaivattiin uudelleenarviointia luvan myöntämiseen tai myöntämättä jättämiseen siinä tapauksessa, että joku hakijoista harjoittaa jatkoaika-anniskelua. Oikeusministeriön mukaan lakiteknisesti johdonmukaista olisi kieltää jatkoaika yhteistä anniskelualuetta käytettäessä, koska lupaa myönnettäessä ei aina liene tietoa siitä, aikooko joku hakijoista tehdä jatkoaikailmoituksen.

Toinen uusi mahdollisuus koskee **anniskelua cateringtoiminnan yhteydessä**. Anniskeluluvan haltija voisi pelkän ilmoituksen varassa hoitaa anniskelutarjoilun lupaviranomaiselle ennalta ilmoituksessa ja hyväksytyssä tapahtuma-, kokous- tai juhlatilassa. Muutosta kommentoineet anniskelun ja vähittäismyynnin toimijat pitivät muutosta myönteisenä mutta vastustivat muun muassa paikan ennakkohyväksyntää (Päivittäistavarakauppa) ja sitä, että cateringlupa edellyttäisi anniskelulupaa (MaRa). Muita kommentoijia askarrutti anniskelun valvonnan toteutuminen cateringtoiminnan yhteydessä (esim. palvelualojen ammattiliitto). Valvontaviranomaisten ja poliisin kommenteissa pidettiin ennakkoilmoitukselle ehdotettua määräaika (3 vuorokautta) lyhyenä muun muassa siihen nähden, että yleisistä tapahtumista tulisi tehdä palo- ja pelastussuunnitelma 14 vuorokautta ennen tapahtuman alkua. Valvira piti ehdotettua mallia potentiaalisesti toimivana, jos kyseessä on anniskelu suljetulle seurueelle.

Lausunnot ja kuuleminen anniskelulupahakemusten yhteydessä

Lakiesitysluonnoksen 20 §:n mukaan anniskelulupahakemuksesta tulisi pyytää lausunto poliisilta ja sitä kunnalta, jonka alueella anniskelupaikka sijaitsee. Jos kyse on anniskelusta terassilla tai paikassa, jossa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja, lupaviranomaisen tulisi tiedot-

taa anniskelulupahakemuksesta paikan sijaintikiinteistön ja naapurikiinteistöjen haltijoille ja varata näille tilaisuus esittää mahdolliset huomautuksensa. Esityksen mukaan myös lupanhakija voisi huolehtia ilmoittamisesta ja liittää hakemukseensa selvityksen mahdollisista huomautuksista. Lausunto- ja kuulemismenettelyn tavoitteena on lisätä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan, ettei vastuuta viranomaiselle säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisestä voi ehdotetulla tavalla delegoida lupanhakijalle. Lupahakemuksesta lähiympäristölle ilmoittamista koskevan sääntelyn suhde hallintolain säännöksiin laajavaikutteisen asian vireille tulosta tulisi selventää ja erityissääntelyn tarve arvioida.

Poliisin ja lupaviranomaisten lausunnoissa pidettiin perusteltuna lausuntojen pyytämistä kunnalta ja poliisilta toiminnasta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Kunnan ja lähiympäristön kuulemisesta pidettiin myönteisenä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, yleisen turvallisuuden sekä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämisen näkökulmasta. Lupaviranomaiset pitivät pykälän muotoilua tarpeettoman velvoittavana. Laaja kuulemis- ja ilmoittamisvelvoite lisäisi lupaviranomaisen työmäärää ja pidentäisi käsittelyaikaa. Vaihtoehtoiseksi malliksi esitettiin lupaviranomaisen asiantuntemukseen pohjautuvaa tapauskohtaista harkintaa siitä, mihin hakemuksiin lausuntoja ja selvityksiä tarvitaan. Useat muut toimijat esittivät lausunto- ja kuulemismenettelyä kannattavia tai sitä vastustavia kantoja. Vastustavia kantoja esittivät kokoomuksen eduskuntaryhmä sekä anniskelun, kaupan ja valmistuksen toimijat. Menettelyn ei nähty vähentävän vaan lisäävän lubyrokratiaa. Kunnan ja lähiympäristön vaikutusmahdollisuuksia lisäävänä menettelyä kannattivat kuntasektorin toimijat, sekä THL, Tukes ja Palvelualojen ammattiliitto. Yhteenveto lausunto- ja kuulemismenettelyä koskevista kannoista on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Lausunto- ja kuulemismenettely, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentaissa

Myönteinen kanta	Kielteinen kanta
- Sisäasiainministeriö, Poliisihallitus, aluehallintovirasto - Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, THL, Tukes, Palvelualojen ammattiliitto	- Kokoomuksen eduskuntaryhmä - MaRa, SOK, Alkoholijuomakauppayhdistys, Panimoliitto, Sinebrychoff, Hartwall
- Kuntalaisten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen on myönteistä - Kunnan ja lähiympäristön vaikutusmahdollisuuksien lisääminen auttaa edistämään työ- ja turvallisuutta ja ehkäisemään ympäristöhaittoja, liika-anniskelua ja muita häiriöitä	- Menettely on ristiriidassa byrokratian keventämistavoitteen kanssa - Lausunnot aiheuttavat lisärasitteen lupaprosessille - Lausuntojen oikeusvaikutus on täsmentymätön - Lähiympäristön kannat saattavat painottua anniskelutoimintaan kielteisesti suhtautuviin

Lakiesitysluonnoksen 21 §:n mukaan lupaviranomainen voisi rajoittaa anniskelualueetta, anniskeluaikaa tai alkoholijuomalajeja tai asettaa lupaan liittyviä määräyksiä valvonnan turvaamiseksi, jos 1) anniskelulupaa haetaan pääosin **lapsiin tai nuoriin** kohdistuvaan toimintaan tai lapsille tai nuorille tarkoitettujen tai heidän käyttämiensä tilojen yhteyteen tai läheisyyteen tai 2) anniskelulupaa haetaan **urheilutapahtumaan** tai tilaisuuteen, joka on luonteeltaan **perhetapahtuma**.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan, että viranomaisen toimivallan liittää toimilupaan ehtoja tulee perustua **riittävän täsmällisiin säännöksiin**. Lupaviranomaista ei tule valtuuttaa määräämään toimiluvassa asioista, joista tulee säätää lailla. Ehdotetun 21 §:n sanamuoto tulee siksi tarkistaa tarkoitustaan vastaavaksi esimerkiksi sitomalla viranomaisen toimivalta nimenomaisesti koskemaan toimilupaan liitettäviä ehtoja ja rajoituksia. Viranomaisen toimivalta olisi asianmukaisesti rajata koskemaan lähinnä valvonnan kannalta välttämättömien ehtojen ja rajoitusten asettamista. Pykälään ehdotetun anniskelu- tai vähittäismyyntilupahakemuksen hylkäämismahdollisuuden osalta oikeusministeriö painotti, että myöntämisen edellytyksistä on syytä säätää kattavasti näiden lupien myöntämistä koskevissa pykälissä (esitysluonnoksen 17–18 §), ja että luvan myöntämisen tulee perustua sidottuun harkintaan.

Myös pykälää kommentoineet kokoomuksen eduskuntaryhmä, Elinkeinoelämän keskusliitto ja MaRa ry pitivät ehdotettua muotoilua liian väljänä. Sen nähtiin antavan lupaviranomaiselle liikaa harkintavaltaa sekä mahdollisesti vesittävän muut sääntelyn väljennykset ja johtavan vaihteleviin käytäntöihin eri puolilla maata. Maran mukaan anniskelun rajoittaminen urheilutapahtumissa johtaa siihen, että yleisö nauttii alkoholijuomia ennen tilaisuuteen saapumista, anniskelun rajoittaminen perhetapahtumissa vaikeuttaa tapahtumien järjestämistä ja anniskelun rajoittaminen huvipuistoissa vaikeuttaa kilpailua ulkomaisista matkailuasiakkaista.

7.5 Jatkoaika-anniskelu

Lakiesitysluonnoksen keskeisin anniskelutoimintaan vaikuttava muutos siirtäisi jatkoaika-anniskelua koskevan sääntelyn asetustasolta alkoholilakiin ja muuttaisi jatkoaika-anniskelun lupanvaraisesta **ilmoituksenvaraiseksi**. Tällä hetkellä jatkoaikaluvan edellytykseksi on säädetty arvostuksenvaraisia seikkoja, kuten anniskelupaikan palveluiden ja viihdeohjelman tasokkuus. Valvira ja aluehallintovirastot ja myös monet alan toimijat ovat pitäneet tulkinnanvaraisuutta ongelmallisena. Esitysluonnoksessa jatkoaikailmoituksen käsittelyyn liittyvä viranomaisen tekemä arviointi on rajattu haittojen ehkäisyyn.

Ravintoloiden aukioloaika vapautettaisiin majoitus- ja ravitsemisliiketoimintaa koskevan lain muuttoksella. Alkoholilain mukaan anniskelu olisi lähtökohtaisesti sallittu kello 9:00 ja 01:30 välisenä aikana sekä kello 03:00 saakka eräinä juhlapäivinä. Anniskelun päättymistä seuraava asiakkaiden poistumisaika pidennettäisiin puolesta tunnista tuntiin.

Anniskelua voisi kuitenkin jatkaa sisätiloissa enintään kello 04:00 saakka lupaviranomaiselle tehdyllä ilmoituksella. Ilmoitus tulisi tehdä vähintään kolme viikkoa ennen jatkoajan käyttöönottoa.

Lupaviranomaisen tulisi arvioida jatkoaika-anniskelusta mahdollisesti koituvat haitat ympäristölle ja yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Arviointiin sisältyisi myös terveydensuojeluviranomaisen arvio esim. melusta johtuvista terveyshaitoista lähiympäristölle. Jatkoaika-anniskelun toteuttamiselle voitaisiin asettaa rajoituksia ja määräyksiä ja, anniskelun jatkaminen voitaisiin kieltää, mikäli luvanhaltijan toimenpiteet lähiympäristölle koituvan terveyshaitan ehkäisemiseksi eivät olisi riittäviä.

Oikeusministeriö kehotti lausunnossaan varmistamaan jatkovalmistelussa, ettei sääntelyn perusteella jää epäselvyyttä ilmoituksen oikeusvaikutuksista, lupaviranomaisen päätöstoimivallasta ja ilmoitusmenettelyn suhteesta muutoksenhakusääntelyyn. Selkeyttää tulisi myös se, oikeuttaako ilmoitus kertaluontoiseen vai jatkuvaan jatkoajan käyttöön. Mikäli jatkoaikailmoitus tulisi tehdä kirjallisesti, tulisi tästä olla nimenomainen säännös.

Kunnalla olisi oikeus kieltää jatkoaika-anniskelu määrätyllä kunnan alueella tai koko kunnassa. Lakiesitysluonnoksen perustelujen mukaan tämä lisäisi kunnallista itsehallintoa ja antaisi mahdollisuuden edistää yleistä järjestystä ja turvallisuutta ravintolakeskittymissä tai ehkäistä syrjäytymistä muuten ongelmallisilla alueilla.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan, että sääntelyn elinkeinovapauteen liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi lakiehdotusta on syytä täydentää perusteluja vastaavilla maininnoilla kuntakohtaisten rajoitusten antamisen edellytyksistä.

Esityksen 44 §:n mukaan jatkoaika-anniskeluun liittyisi **tehostettu järjestyksen ja turvallisuuden valvonta** siten, että paikalla tulisi kello 24:00 alkaen olla kaksi järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200 asiakaspaikkaa kohti. Aluehallintovirasto voisi poiketa vaatimuksesta, jos se olisi selvästi tarpeeton esimerkiksi paikan toiminta-ajatuksen vuoksi tai jos järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen edellyttäisi useampia järjestyksenvalvojia.

Oikeusministeriön arvion mukaan järjestyksenvalvontaa koskevalle sääntelylle on mahdollista katsoa olevan perusoikeuksien turvaamiseen kiinnittyvä hyväksyttävä peruste. Luvanhaltijaan kohdistuvaa velvoitetta ei voida pitää kohtuuttomana kun otetaan huomioon, että aluehallintovirasto voi tietyin edellytyksin poiketa säädetyistä vaatimuksista. Säännöstä tulisi kuitenkin täsmentää siten, että poikkeus voidaan myöntää hakemuksesta, ja sitomalla useampien järjestyksenvalvojien määrääminen tilanteisiin, joissa se on järjestyksen ja turvallisuuden kannalta välttämätöntä.

Pykäläkohtaisissa kommentteissa 11 lausunnonantajaa esitti, että **jatkokaika-anniskelun tulisi olla edelleen luvanvaraista**. Ilmoituksenvaraisuutta vastustivat Sisäasiainministeriö, Poliisihallitus, Valvira, aluehallintovirastot, Helsingin kaupunki, Työterveyslaitos ja Suomen Mielenterveysseura. Nykyistä lupakäytäntöä pidettiin parempana terveyden, turvallisuuden, viranomaisresurssien käytön, asuinympäristön hyvinvoinnin ja elinkeinoelämän laajempien intressien kannalta. Yhteenveto ilmoituksenvaraisuutta vastustavista kannanotoista on esitetty taulukossa 9.

Taulukko 9. Jatkoaika-anniskelun ilmoituksenvaraisuus, vastustavat kannat ja tarkennustoiveet pykäläkohtaisissa kommentteissa

Jatkoaika-anniskelun tulisi olla edelleen luvanvaraista	Jatkoaika-anniskelua koskevia säännöksiä tulisi täsmentää
• 11 kommentoijaa • Siirtyminen ilmoituksenvaraisuuteen ei tue alkoholihaittojen vähentämistä. Aamuyöhön jatkuvaan anniskeluun liittyvät haitat ovat ristiriidassa elinkeinoelämän tuottavuuden, kasvun ja kilpailukyvyyn edistämistavoitteiden kanssa. • Anniskelu jatkuu entistä useammassa paikassa entistä myöhempään. Lisääntyvät meluhaitat ja yörauhan häiriintyminen aiheuttavat uupumusta ym. terveyshaittoja. • Voimassa oleva lupakäytäntö on varmistanut jatkoaika-anniskelun niille ravintoloille, joilla on ollut kyky huolehtia riittävän hyvin anniskelun omavalvonnasta ja järjestyksenvalvonnasta. Ilmoituksenvaraisuus mahdollistaa anniskelun liian helposti myös ravintoloille, joilla ei ole tähän edellytyksiä. • Nykyisen käytännön mukaan lupa jatkoaika-anniskeluun myönnetään enintään kahdeksi vuodeksi. Jatkohakemuksen yhteydessä pyydetään poliisilta lausunto anniskelupaikkaan mahdollisesti liittyneistä häiriöistä ja poliisitehtävistä. Toimenpiteistä häiriöiden ehkäisemiseksi keskustellaan luvanhakijan kanssa. Esitettyyn malliin ei sisälly tällaista seuranta- ja uudelleenarviointimahdollisuutta. • Ennen luvan myöntämistä tehty viranomaisharkinta toimii paremmin kuin epäkohtiin puuttuminen jälkikäteen. Muutos siirtää painopisteen ennakkovalvonnasta resursseja vaativaan jälkikäteiseen kenttävalvontaan. • Alkoholijuomien nauttimisen salliminen kello 05:00 saakka lisää järjestyshäiriöitä erityisesti keskusta-alueilla ja myöhentää poliisin henkilöstön ja kaluston käyttöä. Mikäli resursseja ei lisätä, tämä heikentää poliisipalvelujen saatavuutta muina aikoina ja muihin tehtäviin.	• Valvontaviranomaiset • MaRa, SOK • Mikä viranomainen arvioi mahdollisia meluhaittoja • Mikä määritellään sisätilaksi? • Onko jatkoaika-anniskelu mahdollista festivaaleilla? • Mikä määritellään sisätilaksi? • Millä edellytyksillä jatkoaika-anniskelu terrassilla olisi mahdollista • Millä perusteilla lupaviranomainen voisi asettaa jatkoaika-anniskelua koskevia rajoituksia ja määräyksiä?

-
- Jatkoaika on keskeinen asuinympäristölle haittoja aiheuttava tekijä anniskelutoiminnassa. Esitetyssä mallissa ympäristön mahdollisuudet vaikuttaa jatkoajan käyttöön jäävät rajallisiksi.
-

Lakiesitysluonnoksen 43 §:ssä esitetään ilmoituksenvaraisuuteen liittyvät periaatteet. Tarkemmat säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Erityisesti valvontaviranomaiset mutta myös eräät muut kommentoijat toivoivat täsmennyksiä yksityiskohtiin, koskien muun muassa alkoholiviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen työnjakoa jatkoaika-anniskelun vaikutusten arvioinnissa ja lyhyeksi arvioitua käsittelyaikaa. Valvontaviranomaiset toivoivat täsmennystä myös siihen, mitä tarkoitetaan sisätilalla viitaten siihen, että nykykäytännön mukaan jatkoaikalupia on myönnetty myös ulkotiloihin, esimerkiksi festivaaleille. MaRa piti kohtuuttomana jatkoaika-anniskelun rajaamista vain sisätiloihin ja ehdotti, että silloin kun jatkoaikailmoitus koskee terassia, tulisi lisäedellytyksenä olla alueen vuokraajan hyväksyntä jatkoajalle. MaRan mukaan moni kunta edellyttää jo nyt, että ravintolan terassilupa liitetään taloyhtiön suostumus.

Sekä valvontaviranomaiset että MaRa toivoivat täsmennystä siihen, millä perusteilla lupaviranomainen voisi asettaa jatkoaika-anniskelun järjestämistä koskevia rajoituksia ja määräyksiä. Palvelualojen ammattiliitto esitti, että jatkoaika-anniskelun edellytyksinä otettaisiin huomioon ympäristöhaittojen ohella myös henkilökunnan määrä ja osaaminen sekä se, miten työturvallisuudesta ja asiakkaiden turvallisuudesta huolehditaan.

Ilmoituksenvaraisuuteen siirtymistä kannattivat SOK ja ravintola-alan ammattilehdet. Myös MaRa kannatti muutosta periaatteessa mutta vastusti muun muassa terveydensuojeluviranomaisen arviointia, järjestyksenvalvontaa koskevaa velvoitetta, viranomaisen liiallista harkintavaltaa rajoitusten ja määräysten asettamisessa, kunnan oikeutta rajoittaa jatkoaika-anniskelua alueellaan sekä sitä, että anniskelua ei ole mahdollista aloittaa aamulla ennen klo 09:00.

Järjestyksenvalvontaa koskevasta velvoitteesta esitettiin suunnilleen yhtä usein vastustavia (11) ja puoltavia (9) kantoja. Valtaosa velvoitteen vastustajista oli elinkeinotoimijoita. Velvoitetta pidettiin sääntelyn keventämistavoitteen vastaisena ja mitoitusta kohtuuttomana ja ravintolatoiminnan kannattavuutta vaarantavana. Järjestyksenvalvontavelvoitteen kannattajat edustivat useita toimijaryhmiä. Velvoitetta pidettiin hyvänä ja tärkeänä mutta osin riittämättömänä järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi. Yhteenvedo kannanotoista on esitetty taulukossa 10.

Taulukko 10. Jatkoaika-anniskeluun liittyvä järjestyksenvalvontavelvoite, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentteissa

Myönteinen kanta velvoitteeseen	Kielteinen kanta velvoitteeseen
• 9 kommentoijaa • Sisäministeriö, Poliisihallitus • SAK, JHL, Palvelualojen ammattiliitto ym.	• 11 kommentoijaa • Kokoomuksen eduskuntaryhmä, Elinkeinöelämän keskusliitto, Akava • MaRa, SOK, Suomen yrittäjät, ym. kaupan ja valmistuksen toimijoita
• Järjestyksenvalvontavelvoite yhdessä oma-valvontasuunnitelman ja sen noudattamisen kanssa on tärkeä turvallisuuden varmistamiseksi • Poliisihallituksen mukaan valvonta tulisi aloittaa jo kello 23:00; puolen yön aikaan anniskelupaikan järjestys ja turvallisuus on saattanut jo vaarantua. • Palvelualojen ammattiliitto ja SAK painottivat työturvallisuudesta huolehtimista ja häiriöiden ehkäisyä myös muina aikoina sekä henkilökunnan riittävyttä ja erityisesti vastaavan hoitajan ja järjestyksenvalvojien osaamista. • Järjestyksenvalvontavelvoite ei kuitenkaan korvaa viranomaisvalvontaa ja poliisin työtä turvallisuuden ylläpitämisessä.	• Velvoite on ristiriidassa sääntelyn keventämistavoitteen kanssa. • Järjestyksenvalvojien määrä on ylimitoitettu. • Järjestyksenvalvojien määrän sitominen asiakaspaikkojen määrään ei ole tarkoituksenmukaista, koska asiakasmäärät vaihtelevat. • Järjestyksenvalvojien määrä muodostaa kohtuuttoman raskaitten etenkin pienille ravintoloille • MaRan ja Suomen yrittäjien mukaan järjestyksenvalvonnan kustannukset heikentävät alan toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä. Moni ravintola toimii viikolla ja alkuillan tappiolla; tulosta syntyy vasta viikonloppuna ja myynnistä puolen yön jälkeen.

Kunnan mahdollisuutta kieltää jatkoaika-anniskelu määrätyllä alueella tai koko kunnassa kannatti 12 lausunnonantajaa ja vastusti neljä. Kannattajista viisi oli asiantuntijaorganisaatioita. Mahdollisuutta pidettiin tärkeänä alueellisen itsehallinnon ja osallisuuden näkökulmasta. Muutos antaa mahdollisuuden ottaa huomioon kuntien vaihtelevat olosuhteet. Aluehallintovirastoista yksi puolsi kunnan mahdollisuutta kieltää jatkoaika-anniskelu ja yksi piti muutosta tarpeettomana viitaten kunnan lausunnonantomahdollisuuteen. Kuntaliitto näki muutoksen myönteisenä, mutta totesi että ehdotettu sääntely kokonaisuutena ei näytä lisäävän vaan vähentävän kunnallista itsehallintoa.

Kokoomus piti esitettyä kunnan kieltomahdollisuutta liian yleisenä valtuutuksena, joka vaatisi tukeen luettelon niistä perusteista, joiden nojalla kiellon voi asettaa. Muutosta vastustavien elinkeinotoimijoiden lausunnoissa kunnan mahdollisuutta kieltää jatkoaika-anniskelu pidettiin sääntelyn keventämistavoitteen vastaisena ja sekä elinkeinonharjoittajia että kuluttajia eriarvoistavana. Myös muutosta puoltanut SAK piti elinkeinonharjoittajien tasapuolista kohtelua kunnassa tärkeänä. Yhteenvedo vastustavista kannoista on esitetty taulukossa 11.

Taulukko 11. Kunnan mahdollisuus kieltää jatkoaika-anniskelu, kannanotot pykäläkohtaisissa kommentteissa

Kunnalle ei tule antaa oikeutta kieltää jatkoaika-anniskelua	Kunnalla tulee olla oikeus kieltää jatkoaika-anniskelu määrätyllä alueella tai kunnassa
Valvira, MaRa, Suomen Yrittäjät, Hartwall	12 kommentoijaa - Kuntaliitto, THL, Ehyt, EPT-verkosto ym.
- Kunnan mahdollisuus kieltää jatkoaika-anniskelu on ristiriidassa sääntelyn keventämistavoitteen kanssa. - Jatkoaika-anniskelun kieltäminen kunnan toimesta ei ole tarpeen; kunta voi vaikuttaa alkoholijuomien anniskelulupiin lausuntojen avulla. - Kieltomahdollisuus asettaa elinkeinonharjoittajat ja kuluttajat eriarvoiseen asemaan kotikunnasta riippuen. - Voimasuhteiden muutos kuntavaaleissa saattaa muuttaa kunnan linjaa yöravintola-toimintaan. - Jos kunnan ilmapiiri muuttuu torjuvaksi, ravintolaelinkeino kuihtuu ja kuntakeskustojen elinvoimaisuus voi heikentyä. - Elinkeinonharjoittajien oikeusturva vaarantuu, jos kunnan harkintavallan kriteereitä ei ole määritelty tarkasti. - Kieltomahdollisuus aiheuttaa taloudellisen riskin seurustelu- ja viihderavintoloille, jotka ovat investoineet liiketoimintaansa.	- Lisää kunnallista itsehallintoa - Edistää kuntalain (410/2015) ja ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) tavoitteita kansalaisvaikuttamisen lisäämiseksi - Kunnat tuntevat parhaiten paikalliset olosuhteet - Antaa kunnalle mahdollisuuden edistää järjestystä ja turvallisuutta ja puuttua syntyneisiin tai syntymässä oleviin ongelmiin

7.6 Henkilökunta, osaaminen ja omavalvonta

Lakiesitysluonnoksen 37 § yhtenäistäisi alkoholijuomien vähittäismyyntin ja anniskelun henkilöstöä koskevat säännökset ja yksinkertaistaisi niitä anniskelun osalta. Vähittäismyyntin osalta ainoa vaatimus tällä hetkellä on, että paikalla tulee olla 18 vuotta täyttänyt henkilö vastaamassa alkoholijuomien myyntin laillisuudesta. Vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunnalla ei ole ollut osaamisvaatimuksia lukuun ottamatta anniskelun vastaavaa hoitajaa. Anniskeluluvan edellytyksenä on ollut alkoholilaissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävän vastaavan hoitajan ja pätevien sijaisten nimeäminen. Anniskeluhenkilökunnan määrää ja tehtäviä koskeva suunnitelma on edellytetty lupahakemuksen yhteydessä.

Esitetyn 37 §:n mukaan vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttami-

seksi. Asiakkaille avoinna olevassa vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla luvanhaltijan määräämä vastaava hoitaja tai tähän tehtävään nimetty henkilö. Vastuuhenkilön tulisi olla täyttänyt 18 vuotta. 16 vuotta täyttänyt henkilö saisi kuitenkin myydä tai anniskella alkoholijuomia vastuuhenkilön valvonnassa. Vastuuhenkilöltä ei edellytettäisi erityistä koulutusta tai kokemusta mutta kaikilla anniskelua ja sen valvontaa sekä Alkon vähittäismyyntiä ja sen valvontaa hoitavilla henkilöillä tulisi ehdotetun 55 §:n mukaan olla alkoholilain osaamista osoittava todistus. Osaamistodistuksen myöntäisi 56 §:ssä määritelty oppilaitos ja osaamisen sisällöstä säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Osaamistodistusta ei vaadittaisi lyhytaikaisilta työntekijöiltä (enintään kolme kuukautta luvanhaltijan palveluksessa). Tämä ei kuitenkaan koskisi vastaavia hoitajia, anniskelua jatkoajalla eikä vähittäismyyntiä Alkossa.

Anniskelun ja vähittäismyyntin henkilökuntaa koskevat säännökset eivät kuuluisi lupaedellytyksiin, mutta luvanhaltija vastaisi lain velvoitteiden toteuttamisesta osana **omavalvontasuunnitelmaa**. Esitysluonnoksen 54 §:n mukaan kaikkien alkoholiin liittyvää luvanvaraista toimintaa harjoittavien tulisi laatia omavalvontasuunnitelma. Vaikka velvoite on uusi, omavalvonnasta sinänsä esitettiin varsin vähän pykäläkohtaisia kommentteja. Kommenteissa painotettiin yhtäältä sitä, että omavalvonnan periaatteet, vastuulliset toimijat, tavoitteet ja viranomaisvalvonnan rooli tulisi määritellä selkeästi (aluehallintovirastot, Talentia), toisaalta sitä, että omavalvonnan sisällöt ja toteutustavat tulisi määritellä yhdessä alan toimijoiden kanssa ottaen huomioon vähittäismyyntissä ja anniskelussa jo vakiintuneet omavalvontakäytännöt (Mara, joukko vähittäiskaupan toimijoita). Lisäksi todettiin, että omavalvonnan toteutumista tulee valvoa (Valvira) sekä seurata ja arvioida vaikutuksia (Kuntaliitto), ja että omavalvontavelvoitteeseen on tarkoituksenmukaista yhdistää uhka luvan osittaisesta tai täydellisestä peruuttamisesta laiminlyöntien seurauksena (aluehallintovirastot, Kilpailu- ja kuluttajavirasto).

Enemmän kommentteja esitettiin 37 §:ssä ja 54 §:ssä ehdotetuista henkilökuntaa koskevista säännöksistä. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Alko toivoivat **valvontaan riittävän henkilökunnan määrää** koskevan säännöksen täsmentämistä. Joukko vähittäiskaupan toimijoita esitti huolen siitä, että henkilöstövaatimus muodostuu kohtuuttomaksi ja kannattavuutta vaarantavaksi erityisesti pienille myymälöille ja kioskeille. PTY, SOK ja K-kaupan ketjut esittivät vaatimuksen poistamista. Myös siirtymäaikaa ja koulutuskustannusten korvaamista työnantajalle ehdotettiin. Anniskelun osalta vaatimusta kommentoivat Palvelualojen ammattiliitto ja SAK, jotka totesivat että anniskelualueen valvonta ja omavalvonnan toteutuminen edellyttävät, että paikalla on riittävästi henkilökuntaa ja vastaaja hoitaja.

Kuudentoista vuoden vähimmäisikää anniskeluun osallistuville kannattivat MaRa ja ravintola-alan ammattilehdet. Muutoksen arvioitiin parantavan nuorten työllisyyttä ja antavan mahdollisuuden työssä oppimiseen. Muutosta vastustivat kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, Valvira ja aluehallintovirastot, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos ja kolme muuta lausunnonantajaa. Alle 18-vuotiaiden työskentelyä anniskelijoina ei pidetty tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon nuoren kehityksen, voimassa olevat alkoholijuomien ostamisen ja hallussapidon ikärajat, anniskelupaikko-

jen työolosuhteet ja vaativat myyntitilanteet – päihtyvien ja päihtyneiden kanssa työskentely – joiden vaativuutta lisäisivät ehdotetut lievennykset anniskeluaikoihin ja kerralla myytäviin annosmääriin.

Henkilökunnan osaamista sääntelevän 55 §:n sisältöön toivottiin selkeyttämistä suhteessa perusteluihin ja valvonnan mahdollisuuksiin. Kuusi lausunnonantajaa (esim. Alko, Palvelualojen ammattiliitto, THL) kannatti osaamistodistuksen vaatimista kaikilta vähittäismyyntin ja anniskelun työntekijöiltä. Henkilökunnan osaaminen parantaisi edellytyksiä laadukkaaseen omavalvontaan, muun muassa konflikti- ja väkivaltatilanteiden ehkäisyyn. Aluehallintovirastot eivät pitäneet tarkoituksenmukaisena lyhytaikaisten työntekijöiden vapauttamista osaamisvaatimusta esitetyllä tavalla. Enintään kolme kuukautta työskentelevien kesätyöntekijöiden ja harjoittelijoiden lisäksi tulisi ottaa huomioon myös lyhyitä jaksoja työskentelevät vuokratyöntekijät, jotka eivät ole suoraan luvanhaltijan palveluksessa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto totesi, että osaamistodistuksia ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää aivan kaikilta työntekijöiltä kaupoissa tai edes ravintoloissa. Suomen Varustamoiden mukaan osaamistodistukselle ei ole tarvetta merenkulussa, jossa anniskeluhenkilökunta on jo koulutettu muun muassa turvallisuushkien varalta.

Anniskelupaikan vastaavaa hoitajaa tällä hetkellä koskevien koulutus- ja työkokemusvaatimusten poistamista kannatti työ- ja elinkeinoministeriö, MaRa ja neljä muuta lausunnonantajaa. Kelpoisuusvaatimuksen poistamisen nähtiin joustavoittaa työvuorojen järjestämistä ja helpottavan yritystoiminnan aloittamista. Yhtä monen lausunnonantajan mielestä vastaavan hoitajan osaamisvaatimuksia ei tule madaltaa. Muutosta vastusti muun muassa kristillinen eduskuntaryhmä ja kolme ammattiliittoa. Vastaava hoitaja ja muu tehtävään nimetty henkilö on vastuussa anniskelutoiminnan kokonaisuudesta, sen lainmukaisuudesta ja sekä asiakkaiden että henkilökunnan turvallisuudesta, joten on tärkeää, että henkilöllä on laajempi koulutus (Akavan ehdotuksen mukaan toisen asteen koulutus alalta tai restonomin AMK-tutkinto) ja kokemus kuin muulla henkilökunnalla. Vastaavan hoitajan koulutus- ja osaamisvaatimuksista luopumista pidettiin erityisen epätarkoituksenmukaisena tilanteessa, jossa säännösten keventäminen lisäisi kontrollitarvetta anniskelupaikassa ja omavalvonnasta tulisi lakisääteistä. Toteutuakseen tarkoitettulla tavalla omavalvonnan katsottiin edellyttävän riittäviä tietoja ja taitoja sekä erityistä vastuullisuutta.

7.7 Alkoholijuoman nauttimiskiellot

Voimassa olevan alkoholilain 58 §:n mukaan alkoholijuoman nauttiminen on kielletty alkoholijuomien vähittäismyyntipaikassa sekä muussa avoimessa kauppaliikkeessä, ravitsemisliikkeessä ja muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita sekä huoneistossa tai muussa paikassa, johon on järjestetty julkinen tilaisuus.

Lakiesitysluonnoksessa nauttimiskiellot on esitetty vähittäismyyntipaikan osalta 34 §:ssä ja anniskelupaikan osalta 35 §:ssä. Alkoholijuomaa ei saisi nauttia luvanhaltijan hallitseman vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella tai sen välittömässä läheisyydessä. Anniskelualueella saisi nauttia vain luvanhaltijan myymää juomaa, jota ei saisi kuljettaa alueen ulkopuolelle eikä nauttia ulkopuo-

lolla. Anniskelualueen tulisi olla selvästi havaittava tai merkitty ja vähittäismyyntipaikan ympärillä oleva nauttimiskieltoalue tulisi merkitä tarvittaessa.

Anniskelualueen määrittelyä pidettiin rajaavana ja asiakasviihtyvyyttä vähentävänä (Maa- ja metsätalousministeriö, kokoomuksen eduskuntaryhmä). MaRa toivoi perusteluihin täsmennystä siitä, missä tilanteissa anniskelualueita ei tarvitse rajata ja sekä MaRa että SOK toivoivat täsmennystä joka sallisi asiakkaan liikkumisen saman ravintolan erillisten anniskelualueiden välillä.

Lisäksi 82 §:n mukaan alkoholijuoman nauttiminen olisi kielletty yleisölle avoimessa ravitsemisliikkeessä ja yleisötilaisuudessa. Kokoontumislain (530/1999) mukaan yleisötilaisuuksia ovat yleisölle avoimet huvitilaisuudet, kilpailut, näytökset ym. tilaisuudet, jotka eivät ole yleisiä kokouksia. Perustelujen mukaan säännös sallisi omien alkoholijuomien nauttimisen silloin, kun ravitsemisliikkeessä tarjoillaan ruokaa suljetulle seurueelle. Rajatapauksessa suljetun seurueen määritelmään kuuluisi, että osallistujat ovat määrättyneet seurueen omista lähtökohdista, ja ravitsemisliike ei ole järjestänyt tai markkinoinut tilaisuutta.

Ehdotetun 82 §:n mukaan **poliisi voisi kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla**, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää. Järjestyslain (612/2003) mukaan päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa. Yleisiä paikkoja ovat lain mukaan esimerkiksi kadut, torit, puistot, urheilukentät sekä yleisön käytettävissä olevat rakennukset, asemat ja kauppakeskukset. Poliisihallitus piti 82 §:n kirjausta poliisin toiminnan kannalta hyvänä, sillä se mahdollistaa alkoholin nauttimiseen puuttumisen myös muualla kuin taajama-alueella. Ehdotetussa muodossa poliisin kiello-oikeus on kuitenkin esitetty yleisellä tasolla, joten perusteluihin toivottiin tarkennusta siihen, miten se käytännössä voisi toteutua.

Valvira ja aluehallintovirastot eivät pitäneet hyvänä ratkaisuna sitä, että nauttimiskiellot esitetään useassa pykälässä ja toivoivat yhtä selkeää kokonaisuutta, jossa otettaisiin huomioon myös järjestyslain säännökset. **Mikäli anniskelupaikoille sallitaan ulosmyynti** kuten lakiluonnoksessa on esitetty, tulisi selvittää miten anniskelualueita koskevia nauttimis- ja kuljettamiskieltoja sovellettaisiin. Muutosta, joka **sallisi suljetulle seurueelle omien alkoholijuomien nauttimisen ravitsemisliikkeessä**, pidettiin myönteisenä sikäli, että se selkeyttää tilannetta pitopalveluiden osalta: pitopalveluyrittäjä antaa tilat ja tarjoilee ruoan ja seurue voi tuoda tilaisuuteen omat juomansa. Valvonnan näkökulmasta muutosta ei kuitenkaan pidetty perusteltuna: alkoholijuomien nauttimisen salliminen suljetuille seurueille ilman anniskelulupaa toimivissa tiloissa siirtäisi alkoholin kulutusta sekä viranomaisvalvonnan että yrittäjän omavalvonta- ja raportointivelvollisuuksien ulkopuolelle.

Valviran ja aluehallintovirastojen näkemyksen mukaan tällainen kehitys ei olisi alkoholilain tarkoituksen mukaista eikä mielekästä elinkeinon näkökulmasta. Kun otetaan huomioon, että esitysluonnokseen sisältyy uutena anniskeluluvan muotona cateringilmoitus, olisi tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämiseen ravintoloissa tai vastaavissa paikoissa kolme rinnakkaista mallia, joita koskisivat erilaiset vaatimukset ja velvollisuudet. Monimutkainen kokonaisuus saattaisi johtaa tahatto-

maan lainvastaiseen toimintaan. Vähittäismyynnistä tai Virosta hankittujen alkoholijuomien nauttiminen suljetuissa tilaisuuksissa heikentäisi luvanvaraisen anniskelun kilpailuasemaa. Muutos olisi ristiriidassa sekä työllisyyden lisäämistavoitteen että harmaan talouden valvonnan tehostamistavoitteen kanssa.

Kielteisenä muutosta, joka sallisi suljetulle seurueelle omien juomien nauttimisen ravitsemusliikkeessä pitivät myös Palvelualojen ammattiliitto, Ehyt ja Raittiuden ystävät. Perusteena oli kielteinen vaikutus työllisyyteen, turvallisuuteen ja elinkeinon kilpailutilanteeseen.

Myös useat elinkeinotoimijat kommentoivat suljettuja seurueita koskevaa muutosesitystä, tosin erilaisista näkökulmista. PTY, SOK, Alkoholijuomakauppayhdistys, MaRa ja ravintola-alan ammattilehdet näkivät muutoksen ruokkivan harmaata taloutta anniskeluelinkeinoa säätelevän lupajärjestelmän ulkopuolisessa ja kilpailuvääristymää aiheuttavassa tilausravintolatoiminnassa. Tilausravintoloille toivottiin samoja sääntöjä kuin muillekin ravintoloille eli alkoholijuomien nauttiminen ja tarjoilu olisi mahdollista vain anniskeluluvalla. Hyväksyttävää olisi se, että omia juomia voi tarjota asiakkaan itse hankkimissa tiloissa, joissa ei toimi ravintolaa. Alkoholiviranomaisilla tulisi olla oikeus valvoa nauttimiskieltojen noudattamista ilman anniskelulupaa toimivissa ravitsemusliikkeissä ja tilausravintoloissa.

Suomen Yrittäjät näkivät muutoksen enemmän myönteisenä kuin kielteisenä. On hyvä että omien juomien nauttimista ohjataan valvottuihin olosuhteisiin, kun anniskeluoikeuden olemassaolo ei sitä enää estä. Toisaalta muutos saattaa heikentää anniskeluravintoloiden asemaa suhteessa tilausravintoloihin tai vähentää ravintoloiden toimeliaisuutta yleisötapahtumien järjestämisessä tai markkinoinnissa.

MTK ja Lomalaidun ry toivat lausunnossaan esiin, että huomattava osa maaseudun matkailu- ja pitopalveluyrityksistä toimii ilman anniskelulupaa, vaikka niiden järjestämissä yksityisissä tilaisuuksissa on joskus tarjolla alkoholijuomia. Mikäli yritykset pakotetaan hakeman anniskelulupa, kiristää se niiden toimintaedellytyksiä, loukkaa elinkeinovapautta ja aiheuttaa tarpeetonta byrokratiaa ja kustannuksia. Voimassa oleva alkoholilaki sallii alkoholin tarjoilun omille vieraille suljetussa yksityistilaisuudessa. Maaseudun matkailu- ja pitopalveluyrityksissä ei ole todettu alkoholista johtuvia häiriöitä tai haittaa eivätkä ne vääristä kilpailua koska toimivat eri markkinoilla kuin anniskeluravintolat. Hallituksen esitykseen toivottiin selkeää kirjausta siitä, että suljettujen yksityistilaisuuksien alkoholitarjoilu on sallittua, kun alkoholin välittämisestä (esim. noutamisesta asiakkaan lukuun Alkosta tai muusta laillisesta kotimaan myyntipisteestä) ei peritä palkkiota.

7.8 Alkoholijuomien markkinointi

Markkinointia koskevaan lukuun 7 liittyen esitettiin huomattava määrä kommentteja. Luvussa on vain kaksi pykälää. Alkoholijuomien mainontaa sääntelevä 49 § säilyisi luonnoksen mukaan pääosin ennallaan. Voimassa olevan lain tarkoittama mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myyntityöstämisen kokonaisuus korvattaisiin käsitteellä ”markkinointi”. Väkeville juomille sallit-

tua mainontaa laajennettaisiin kahdella tavalla: sallimalla tuotteita koskevien tietojen esittäminen painetuissa ja sähköisissä hinnastoissa mukaan lukien anniskeluhinnastot ja tukkumyyjien tuoteluettelot ja sallimalla väkevän alkoholijuoman brändinimen käyttö alle 5,5-prosenttisten, päivittäistavarakaupassa myynnissä olevien tuotteiden nimissä. Jälkimmäistä muutosta koskevat kommentit on esitetty edellä valmistustaparajoituksesta luopumisen yhteydessä.

Neljä lausunnonantajaa piti voimassa olevassa alkoholilaissakin käytettyä **markkinoinnin käsitettä** epäselvänä ja alkoholilain yhteydessä liian laajana. Liiketaloustieteessä vakiintuneen määritelmän mukaan markkinointi kattaa tuotekehittelyä, myyntikanavista, hinnoittelusta ja markkinointiviestinnästä ja muusta myynninedistämisestä muodostuvan kokonaisuuden. Luvun 7 säännökset kuitenkin koskisivat vain markkinointiviestintää, hintamarkkinointia ja eräitä muita myynninedistämisen muotoja.

Kaksi lausunnonantajaa (MaRa, Olutliitto) esittivät alkoholijuomien markkinointia tietoverkoissa rajoittavan, ns. some-säännöksen poistamista. Myös Valvira ja aluehallintoviranomaiset pitivät säännöstä tulkinnanvaraisena ja hankalasti valvottavana ja esittivät siksi sen poistamista. Valvontaviranomaiset esittivät myös arpajaiset, kilpailujen ja pelien käyttämistä koskevasta kiellosta luopumista anniskelupaikoissa: kun ikäraja on 18 vuotta, ei tämä myynninedistämisen tapa anniskelupaikoissa kohdistuisi alaikäisiin.

Väkeviä juomia koskevien tietojen esittämistä hinnastoissa ja tuoteluetteloissa kommentoi 12 lausunnonantajaa, joista viisi oli juomateollisuuden toimijoita. Yksi päihde-ehkäisyn toimija vastusti väkevien juomien markkinointimahdollisuuksien lisäämistä.

Muutosta pidettiin hyvänä siksi, että verkkohinnasto antaa ravintoloille mahdollisuuden erottautua ja edistää juomakulttuuria, kun asiakkaat voivat etukäteen tutustua erilaisiin drinkkeihin. Teollisuuden kannalta viestintä on olennainen keino edistää uusien tuotteiden markkinoille pääsyä sekä kannuste tuotekehittelylle. Teollisuuden edustajat toivoivat kuitenkin viestintämahdollisuuden laajentamista niin, että tietoja väkevista juomista saisi antaa myös yritysviestinnässä, esim. vuosikertomuksessa, verkkosivuilla, yritysesitteissä ja lehdistötiedotteissa. Viestinnän sisältöä toivottiin lavennettavaksi siten, että sallittua tuotetietoa olisi tuotteen kuva, kauppanimi, tekniset tiedot, vähittäismyyntihinta, ruoka-, juoma- ja tarjoilusuositukset mahdollisine resepteineen sekä mahdolliset palkinnot kilpailuista.

Pykäläkohtaisissa lausunnoissa esitettiin myös, että alkoholilain kokonaisuudistuksen yhteydessä olisi luontevaa **uudistaa alkoholijuomien mainontaa/markkinointia koskevat säännökset kokonaisuutena**. Valvira ja aluehallintovirastot toivoivat selkeämpää ja yksiselitteisempää eli helpommin valvottavissa olevaa sääntelyä. Ratkaisuksi esitettiin sääntelyä, jossa alkoholijuomien mainonta on pääsääntöisesti kielletty, ja laissa luetellaan ns. positiivilistan muodossa poikkeukset, joiden mukaan mainonta olisi sallittua. Sallittua tulisi olla tuotetiedon jakaminen ja sallittu tuotetieto tulisi määritellä yksiselitteisesti. Lisäksi ns. negatiivilistan avulla määriteltäisiin erityisesti kiellettyjä

mainonnan muotoja. Tämä antaisi mahdollisuuden puuttua esimerkiksi siihen, että sisällöltään siinänsä sallittua alkoholimainontaa esiintyisi epäasiallisissa paikoissa tai tilanteissa.

Vain **tuotetietoa jakavaan mainontaan** siirtymistä ehdottivat harkittavaksi myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Lääkäriliitto, Ehyt, Suomen Mielenterveysseura ja Raittiuden Ystävät. Tuotetietomainontaan siirtymistä pidettiin erityisen tarpeellisena, jos ehdotetut elinkeinopoliittiset muutokset toteutetaan. Perusteluissa todettiin, että uusi tutkimustieto on nostanut mainonnan rajoitukset keskeiseksi alkoholihaittojen vähentämisen keinoksi saatavuuden ja hinnan sääntelyn rinnalle. Vaikka mainonnan sisältöä on pyritty rajaamaan erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi, nämä havaitsevat alkoholimainontaa ja kokevat sen olevan itseensä suunnattua. Tuotetiedon nähtiin palvelevan kuluttajia luomatta lapsille ja nuorille mielikuvia alkoholin roolista hyvässä elämässä. Lisäksi todettiin, että paitsi nuorten alkoholinkäyttöön, alkoholimainonta vaikuttaa tutkimusten mukaan kielteisesti myös alkoholiongelmista kärsiviin.

Yksitoista lausunnonantajaa – Elinkeinoelämän Keskusliitto, MTK, Finpro, kokoomuksen eduskuntaryhmä sekä joukko alkoholijuomien valmistuksen toimijoita – toivoi muutosta, joka mahdollistaisi **vientimarkkinoille, vähintään ETA-alueen ulkopuolelle suuntautuvan alkoholijuomien kaikenlaisen verkkomainonnan** esimerkiksi vain englanninkielisenä. Suomalaisia alkoholimainonnan rajoituksia noudattavien yritysten nähtiin olevan epätasa-arvoisessa kilpailuasemassa suhteessa viennin kohdemaissa toimiviin kilpailijoihin, joiden kansallinen alkoholimainontaa koskeva lainsäädäntö on liberaalimpi. Suomalaisille yrityksille toivottiin yhtäältä mahdollisuutta noudattaa kohdemaan lainsäädäntöä, toisaalta oikeutta rajoittamattomaan verkkoviestintään siten, että maantieteellisesti kohdennettuun viestintään liittyisi velvoite noudattaa kyseisen maan lakeja.

Alkoholijuomien hintamarkkinointi

Vuonna 2008 alkoholilakiin lisättiin säännökset, jotka kieltävät alkoholijuomien paljousalennukset ja rajoittavat hintakampanjointia alle kaksi kuukautta voimassa olevien tarjousten osalta. Vähittäismyynnissä lyhytaikaisemmat alennuskampanjat ovat olleet mahdollisia mutta niitä ei ole voinut mainostaa viestimissä. Anniskelussa lyhytkestoisen happy hour -hinnoittelun mainostaminen on ollut mahdollista vain anniskelupaikan sisällä. Esitysluonnoksen 50 §:n mukaan kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan olisi edelleen kielletty, samoin vähittäismyynnissä kahta kuukautta lyhyempiä tarjoushintoja koskeva ilmoittelu. Anniskelupaikat saisivat sitä vastoin mainostaa lyhytkestoisia tarjoushintoja.

Paljousalennuksia koskevan rajoituksen poistamista toivoi seitsemän lausunnonantajaa. Nämä olivat lähinnä elinkeinotoimijoita, puolet valmistuksen ja puolet myynnin alalta. Paljousalennuskiellon jatkamista puolsi kaksi lausunnonantajaa. Hintatasoa laskevien sisäänvetotarjousten nähtiin lisäävän kulutusta.

Paljousalennuskiellon yhteydessä toivottiin myös tulkintoja ja ohjeita, jotka mahdollistaisivat eri juomista koostuvien maistelupakkausten erikoishinnoittelun ja all inclusive -tarjoukset, joissa anniskelluista juomista maksettaisiin kiinteä hinta kulutetusta määrästä riippumatta.

Vähittäismyynnin tarjouskampanjoiden rajoituksista luopumista toivoi kolme lausunnonantajaa. Aluehallintoviraston näkökulmasta valvonta on vaikeaa, koska vähittäismyyntipaikan ei tarvitse kadunvarsimainonnassa laittaa näkyville tarjouksen voimassaoloaikaa. Kaksi panimosektorin toimijaa arvioi rajoitusten johtaneen siihen, että toisiaan seuraavien tarjouskampanjoiden myötä olut on käytännössä koko ajan tarjousmyynnissä.

Ravintoloita koskevan tarjouskiellon poistamista kannatti kahdeksan lausunnonantajaa, joista valtaosa oli panimo- tai anniskelusektorin toimijoita. Happy hour -mainonnan sallimista vastusti kolme lausunnonantajaa. Yhteenveto kannanotoista on esitetty taulukossa 12.

Taulukko 12. Anniskelun happy hour -mainonnan kiello, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommentteissa

Kielto tulee poistaa	Kielto tulee säilyttää
8 kommentoijaa	3 kommentoijaa
- Tarjoushintojen mainonta mahdollistaa asiakkaiden houkuttelemisen ravintolaan nykyistä aiemmin. - Kielto estää dynaamiset hinnat, jotka muuttuvat kysynnän mukaisesti - Hintamarkkinointi ohjaa kulutusta valvottuihin oloihin ja parantaa ravintoloiden kannattavuutta. - Happy hour -hinnoittelu lisää sosiaalisuutta, vähentää yksin juomista.	- Happy hour -hinnoittelu kannustaa nopeaan juomiseen - Anniskelussa alennushinnoittelu lisää sekä runsaasti että satunnaisesti alkoholia käytävien kulutusta

Luonnoksessa esitetään uutena momenttina, että **alkoholijuoman hinnasta ei saisi tarjota eikä maksaa ostohyvitystä**. Alkoholijuomien myyntiä ei saisi enää edistää kanta-asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että ostaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän alkoholijuomia tai muita hyödykkeitä tai palveluita ostaa. Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei saisi maksaa ostohyvityksiä myöskään esimerkiksi Virossa sijaitseissa toimipisteissä tehdyistä alkoholiostoista.

Ostohyvitysten kieltämistä vastusti yhdeksän elinkeinotoimijaa (vähittäiskaupan toimijoita, MaRa, Suomen Varustamot). Vastustus liittyi maksukorttijärjestelmien muutoksista aiheutuviin kustannuksiin ja siihen, että kiello kohtelisi eriarvoisesti eri yritysten ja alojen ostohyvitysjärjestelmiä. Kieltämistä kannatti kolme kommentoijaa (Ehyt, Suomen Yrittäjät, Bensinikauppiain liitto). Ostohyvityskiellon nähtiin vähentävän kaupan markkinajohtajia palvelevaa kilpailuväeristymää. Yhteenveto kommentteista on esitetty taulukossa 13.

Taulukko 13. Alkoholijuomista annettavien ostohyvitysten kieltö, myönteiset ja kielteiset kannat pykäläkohtaisissa kommenteissa

Kieltoa ei tule säätää	Kielto tulee säätää
• 9 kommentoijaa • Vähittäiskaupan toimijoita • MaRa, Suomen Varustamot	• 3 kommentoijaa • Ehyt, Suomen yrittäjät, Bensinikauppiaiden liitto
• Alennukset ovat kuluttajalle marginaalisia, eivät kannusta alkoholin ostamiseen • Kielto aiheuttaa huomattavat kustannukset maksukorttijärjestelmien muutoksista • Kielto kohtelee eriarvoisesti kaupan yrityksiä riippuen siitä onko niillä etuohjelma vai ei • Kielto kohtelee eriarvoisesti toimialoja koska luottokortti- ja lentoyhtiöt voisivat edelleen antaa alkoholiostoksista bonuksia • Laivaliikenteessä heikentää kilpailukykyä suhteessa Ruotsin ja Viron lipun alla liikennöiviin aluksiin; toisaalta vaikeuttaa ostohyvitysjärjestelmien yhteensovittamista silloin, kun varustamolla on aluksia usean maan lipun alla.	• Purkaa kannustimia tehdä alkoholiostoksia kaupan markkinajohtajilta, jakaa markkinoita reilummin • Myös ostohyvitysten poistaminen Virossa tehdyiltä alkoholiostoilta korjaa epätervettä markkinatilannetta

7.9 Rajat ylittävä etämyynti

Voimassa olevassa alkoholilaissa ei nimenomaisesti säädetä etämyynnistä. Lain 8 §:n mukaan alkoholijuomien kaupallinenkin maahantuonti on sallittua ilman lupaa, mutta edelleen luovuttaminen tai käyttö luvanvaraisessa tarkoituksessa edellyttää asianomaista lupaa. Näin ollen alkoholijuomien etämyynti ulkomailta Suomeen edellyttäisi vähittäismyyntilupaa. Luvan myöntäminen Alkon yksinoikeuteen kuuluvien juomien myyntiin ei kuitenkaan ole nytkään mahdollista. Lakiesitysluonnoksen 30 §:n mukaan alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti ja siihen liittyvä maahantuonti Suomeen olisi kielletty. Ehdotetun 3 §:n mukaan rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitettaisiin sellaista etämyyntiä, jossa kuluttaja on tuotetta tilatessaan muussa maassa (EU:n jäsenvaltiossa tai EU:n ulkopuolella), jossa vähittäismyyntiliikkeellä on liiketoimipaikka tai vastaava.

Ehdotettua 30 §:ää kommentoivat viranomaiset (6), elinkeinotoimijat (8) ja muut lausunnonantajat (6). Pykälään otettiin kantaa myös 26 kansalaiskirjeessä. Osa kommenteista heijastelee hämmennystä sääntelyn sisällön suhteen. Selkeyttämistä toivotaan sekä säännökseen että sen perusteluihin.

Tulli piti lausunnossaan myönteisenä sitä, että voimassa olevan alkoholilain tulkinnan sijaan alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti Suomeen kiellettäisiin uudessa alkoholilaissa yksiselitteisesti.

Valtiovarainministeriö totesi, että valmisteverotuksessa etämyynti ja etäosto on erotettu, ja esitti, että alkoholilakiluonnoksen 30 §:n kieltoa selkeytettäisiin suhteessa sekä etämyyntiin että etäostoon. Sekä tulli että valtiovarainministeriö esittivät, että rikosvastuun jakautumista ostajan ja myyjän kesken tulisi hallituksen esityksessä selostaa yksityiskohtaisemmin.

Verohallinto totesi, että etämyynnissä myyjä on verovelvollinen ja etäostossa ostaja. Keskeisin ero on kuljetuksen järjestäminen. Käytännön tilanteiden tueksi verohallinto toivoi, että esityksessä vielä tarkennettaisiin kielletyn etämyynnin käsitettä tai määriteltäisiin, millaiset yksityishenkilön hankinnat ovat sallittuja.

Myös kilpailu- ja kuluttajavirasto toivoi säännöksen selkeyttämistä. Valvira toivoi esitystä täsmennettävän niin, että alkoholiviranomaisen ohjeistusta ei enää tarvittaisi siitä, miten kuluttaja voi lain puitteissa tilata alkoholijuomia ulkomailta.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomautti että, kun kiello kohdistuu rajat ylittävän etämyynnin harjoittajaan, perusteluissa tulisi arvioida kokonaisuutta myös ostajan näkökulmasta ottaen huomioon EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö, vaikka asiaa onkin jo yleisellä tasolla muualla perusteluluonnoksessa.

Terveystieteiden tutkimuskeskus, PÄIVYT, SOSTE ja Raittiuden Ystävät kannattivat etämyyntikieltoa. Kiellon nähtiin tukevan vähittäismyyntimonopolia, alkoholiverotuksen pohjaa, tasapuolista kilpailua, vastuullisuutta ja valvontaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä puolestaan arvioi kiellon olevan oikeudellisesti epäselvällä pohjalla ja esitti sen pois jättämistä.

Pientislaamoliitto ja Olutliitto vastustivat etämyyntikieltoa, koska seuraukset verovastuunsa asiallisesti hoitaville eurooppalaisille toimijoille olisivat kohtuuttomia ja syrjiviä. Vaikka kuluttajilla edelleen olisi etäostomahdollisuus, vaatisi se huomattavasti enemmän vaivaa. Myös Suomen yrittäjät pitivät kieltoa protektionistisena ja esittivät kiellon sijasta mahdollisesti viranomaisvetoista järjestelmää veronkannon varmistamiseksi. Alkoholijuomakauppayhdistys ehdotti samaan tapaan etämyynnin ja kuljetuksen sallivaa järjestelmää, joka edellyttäisi etämyyjän rekisteröitymistä Suomeen ja ostajalta satunnaisen verovelvollisen ilmoitusta. Myös Alkoholijuomateollisuusyhdistys painotti sitä, että etäostot saadaan Suomen verotuksen piiriin mutta kannatti etämyynnin kieltämistä.

Muiden lausunnonantajien etämyyntikieltoa vastustaviin kannanottoihin ei juuri sisältynyt yksityiskohtaisia ehdotuksia toimintatavoista, mutta se kävi selväksi, että mahdollisuutta alkoholijuomien etäostoon pidettiin kuluttajan kannalta tärkeänä (Viinilehti, Kuura Cider Oy, OlutPOSTI, Suomen Olutseura, Olutseura Lukulasit). Viinin- ja oluenharrastajien tarve hankkia alkoholijuomia yli Alkon ja muiden kotimaisten myyntikanavien tarjonnan painottui myös 26 sähköpostiviestissä, joissa vastustettiin etämyynnin kieltoa.

Liite 1

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi: Lausunnonantajat

Ajatuspaja Libera
Akava ry
Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry
A-klinikkasäätiö
Alko Oy
Alkoholijuomateollisuusyhdistys
Altia Oyj
Aromi- ja Shaker-lehdet
Berner Oy
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto EPT
Elinkeinoelämän keskusliitto
Elintarviketeollisuusliitto ry
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Ensi- ja turvakotien liitto ry
Etanolateollisuusyhdistys
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Finavia Oyj
Finpro Oy
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Helsingin kaupunki, kaupunginhallitus
International Blue Cross
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Jääkiekon SM-liiga, Mestis ja Suomen Jääkiekkoliitto
K-Citymarket-ketju
K-kauppiasliitto ry
K-Market-ketju
K-supermarket-ketju
Kansallisen Kokoomuksen eduskuntaryhmä
Kaupan liitto
Kehitysvammaliitto ry
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kirkkohallitus (Suomen ev.lut. kirkko)
Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä
Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry
Kuura Cider Oy
Kyrö Distillery Company (Rye Rye Oy)
Lapin aluehallintovirasto
Lapsiasiainvaltuutettu

Lastensuojelun Keskusliitto
Lidl Suomi ky
Lignell & Piispanen (Oy Gust. Ranin)
Liikenneturva
Lomalaidun ry
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Maa- ja metsätalousministeriö
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry
MHB Breweries Oy
Minimani Yhtiöt Oy
Munuais- ja maksaliitto ry
Nordic Alcohol and Drug Policy Network (NordAN) ja European Alcohol Policy Alliance (Eurocare)
Oikeusministeriö
Olutliitto ry
Olutmedia Oy
OlutPOSTI
Olutseura Lukulasit ry
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Oy Hartwall Ab
Oy Sinebrychoff Ab
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
Panimo Honkavuori Oy
Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
Pernod Ricard Finland
Pienpanimoliitto ry
Pientislaamoliitto
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Poliisihallitus
Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä PÄIVYT
Päihdetyön Talentia ry
Päivittäistavarakauppa ry
Rahtiuden ystävät ry
Rakuuna Olut Oy ja Lammin Sahti Oy
Sininauhaliitto, Sininauhasäätiö ja Sininauha Oy
Sisäministeriö, poliisiosasto
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Statens ämbetsverk på Åland
Suomalainen Lääkäriseura Duodecim
Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Suomen ASH ry

Suomen Bensinikauppiain ja Liikennepalvelualojen liitto SBL ry
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen Lastenneurologinen yhdistys
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
Suomen Lääkäriliitto
Suomen Mielenterveysseura ry
Suomen Olutseura ry
Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK)
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
Suomen Päihderiippuvaiset ry
Suomen Sydänliitto ry
Suomen Syöpäyhdistys ry
Suomen Taksiliitto ry
Suomen Terveystenhoitajaliitto ry
Suomen Vanhempainliitto ry
Suomen Varustamot ry
Suomen Viiniryttäjät ry
Suomen Yrittäjät
Suurlähettiläiden lausunto (ei julkisuuteen)
Talentia ry
Tampereen A-Kilta ry
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
Tasa-arvovaltuutettu
Teknisen Kaupan Liitto ry
Teknokemian Yhdistys ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Tietosuojavaltuutettu
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Tukikohta ry
Tulli, valvontaosasto
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes
Työ- ja elinkeinoministeriö
Työterveyslaitos
Työturvallisuuskeskus
Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE
Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö
Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Verohallinto, esikunta- ja oikeusyksikkö
Verohallinto, harmaan talouden selvitysyksikkö
Viinilehti Oy
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ålands landskapsregering
Öljy- ja biopolttoaineala ry

